

FOLKEHØGSKOLEN

#3 – 2016 – ÅRGANG 112 – UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

HISTORIE:
CHRISTEN HVEM?

SIDE 14

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE:
ETT PERSONALE

SIDE 18

KURS: KJØKKENLEDERE
PÅ SKOLEBENKEN

SIDE 37

OBAMA:
– FOLKEHØGSKOLER ER NOE AV
GRUNNEN TIL AT JEG BLE PRESIDENT

SIDE 7

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Redaktør:

Øyvind Krabberød
ok@folkehøgskole.no
mob. 986 27 439

Send ros og ris til:

redaktor@folkehøgskole.no

Redaksjonsråd:

Øyvind Brandt, Dorte Birch, Knut Simble og Sindre Vinje

Kommer ut med 5 nr. pr. år

Frist for innlevering av stoff: Den 15. i måneden før utgivelse, som er 15. februar, april, juni, september og november. Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **Anyplace (anyplace.no)**

Produksjon/trykk: **Østfold trykkeri**

Papir: Amber Graphic

Forsidefoto: **The White House**

Abonnement: 300 kr

Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo, tlf.: 22 47 43 00,
fax: 22 47 43 01, bankgiro: 8101.34.46466

fhf@folkehøgskole.no

www.folkehøgskoleforbundet.no

www.frilyntfolkehøgskole.no

Generalsekretær:

Knut Simble
knut@folkehøgskole.no
tlf.: 69 14 44 63 / 974 28 979

Leder:

Øyvind Brandt
Falkestien 12, 3179 Åsgårdstrand
oyvind.brandt@folkehøgskole.no
tlf: 900 77 694

Nestleder:

Per Egil Andersen
Elverum folkehøgskule

Styremedlem:

Siri Skjerve
Nordmøre folkehøgskule

Styremedlem:

Sivelin Kjølstad
Sogndal folkehøgskule

Styremedlem:

Ulf Langmo
Vefsn folkehøgskole

1. varamedlem:

Kristin Smith
Ringerike folkehøgskole

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN

Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
if@folkehøgskole.no

Daglig leder:

Dorte Birch
dorte@folkehøgskole.no
tlf: 913 52 372

LEDER, HELE FOLKET I ARBEID	3
PORTRETET – TOM ERNESTUS, RINGERIKE	4
OBAMA OG FOLKEHØGSKOLE	7
PEDAGOGIKK: HVIS SKOLEN IKKE FANTES	8
PEDAGOGISK HVERDAG, VOKALLINJE PÅ FOLLO	12
HISTORIE: CHRISTEN KOLD 200 ÅR	14
NÅ FORSKES DET PÅ FOLKEHØGSKOLE	16
RINGERIKE – ETT PERSONALE	18
PRAKTISK PERSONALE OG FORBUNDET	20
MENTORORDNING I FOLKEHØGSKOLEN	22
KUNST: FESTPILLENE I NORD-NORGE	23
MORGENSAMLING, ARILD MIKKELSEN	24
MED TORSHUS-ELEVER PÅ STATSRAAD LEHMKUHL	26
BØKER	28
LANDET RUNDT	30
ARBEIDSRETT: DEGRADERING OG STYRINGSRETT	33
VÅRKONFERANSEN KUNGÄLV	34
KURS FOR KJØKKENLEDERE	37
BRITAS PEDAGOGISKE METODE	38
DOKTORARBEID PÅ FOLKEHØGSKOLE	40
LEDER, ØYVIND BRANDT	38
FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET	39
NYTT FRA INFORMASJONSKONTORET	41
INTERNASJONALT UTVALG	42
BAKSIDEN: TEKST/DIKTSTAFETTEN	44

MAGASINET FOLKEHØGSKOLEN

Folkehøgskolen gis ut av Folkehøgskoleforbundet og er organisasjonens talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder.

Bladet skal sette dagsorden, speile og kommentere aktiviteten i frilynt folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt.

Folkehøgskolen legges ut på bloggen frilyntfolkehøgskole.no. Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet. Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen.

Fagpressen

HELE FOLKET I ARBEID

A komme til en skole med entusiasme i «veggene» er herlig.

Der vaktmester er pålogget, der kjøkkenet kanskje deltar i valgfag og er interessert i elevene. Der det ikke står inngang forbudt på kjøkkendøra. Der du blir sett og presentert når du kommer inn. Der det er helt naturlig for staben å se den fremmede som kommer inn med et «kan jeg hjelpe deg med noe?»

Skolen som ikke ser ut som en institusjon, et kommunalt kontor eller et aldershjem...

Det heter «Denne skolen er en heim og denne heimen er en skole» – er deres skole det? Djevelen finnes i detaljene, små ting blir sett, de betyr noe. Å legge litt kjærlighet, omtanke og profesjonalitet i estetikken på skolen kan være gull verdt, og reflekterer at en bryr seg her...

Tidene forandrer seg – og det gjør også omgangsformene. Kanskje det er tid for å tenke nytt med hensyn til innredning og møteformer.

Flere skoler leter nå etter alternative arrangement, at det blir rom for andre uttrykksformer enn «sketsjer fra scenen». Det er kanskje noe av det mest spennende med å jobbe med ungdom, mye forandrer seg – det gjelder å holde seg ung i hodet. Ikke parkere, faktisk følge med på hva som skjer i ungdomskulturen. Det dreier seg ikke om å være meste mulig cool, men å være ekte, interessert og autentisk som voksenpersoner.

En lærer fortalte fra sin hverdag i barneskolen; «Når jeg kommer på skolen en mandag og møter femteklassen min, spesielt gutta, så må jeg vite hvordan det gikk med Manchester United i helga.

Selv finnes jeg ikke interessert i fotball, men jeg trenger å ta del i deres verden – det er en inngang til kontakt. Da må jeg gjøre jobben skikkelig og bruke litt tid på å sette meg inn i deres verden.»

Det å tenke hele personalet når vi snakker folkehøgskole har nok i mange sammenhenger vært forsømt. Alle i personalet har noe å bidra med og målet må være at et stort VI tar imot elvene på tunet når et nytt skoleår settes i gang.

I dette nummeret av Folkehøgskolen, som er et «mini-temanummer» – ønsker vi å inspirere til å tenke ETT personale. Vi får tre innspill fra Ringerike folkehøgskole, der de lenge har hatt dette høyt på dagsordenen. Vi møter en engasjert vaktmester i portrettet som elsker jobben sin og elevene. Benedicte Hambrø intervjuer en rektor som ser verdien av å jobbe sammen for å skape en god skole, og som legger til rette for at det skal være mulig. Vi får også et innspill fra styremedlem i Folkehøgskoleforbundet, Kristin Smith, som mener forbundet nå jobber veldig godt for det praktiske personalet. Hun sier: Praktisk personale + Folkehøgskoleforbundet = SANT!

Vi står mellom to skoleår – folkehøgskolen er på mange måter et sesongarbeid – ingen år er like. Noe helt nytt begynner i august. Vi ønsker alle en riktig god pust i bakken, for så å komme tilbake med ny giv og nye krefter til å ønske et nytt elevkull velkommen.

GOD SOMMER!

ØYVIND KRABBERØD

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE: **VAKTMESTEREN SOM ELSKER MENNESKER**

Skodda ligger tung over grantoppene, det er grått og lett regn når jeg ankommer Ringerike folkehøgskole til fots. Ved hovedinngangen står vaktmester Tom Ernestus (42) og tar imot, ikke mye skodde der i gården. Vi har ønsket å få et møte og et innblikk i hvordan han fyller rollen sin på folkehøgskolen.

TEKST OG FOTO: ØYVIND KRABBERØD

«Det viktigste er å gi av seg selv og se enkeltindividene»

Det har kommet oss for øre at denne mannen ikke bare sitter ved fyrkjelen i kjelleren, og at han er særdeles interessert i mennesker. Og det er jo slettes ikke dumt når en har sitt virke på en folkehøgskole.

Jeg får en kopp kaffe i hånda – og vi finner oss et møterom. Her glir praten lett og ledig. I ti år har Tom arbeidet ved den fylkeskommunale folkehøgskolen på Hønefoss.

– Og hvorfor havnet du i dette skoleslaget?

– Det var ren nød. Jeg hadde gått sykemeldt i to år etter en yrkesskade. Jeg gikk til NAV og sa at jeg måtte ha noe å gjøre. Etter to dager fikk jeg praksisplass på Ringerike folkehøgskole, og da en av vaktmestrene sa opp, søkte jeg og fikk den, da hadde jeg vært her i et halvt år. Nå blir jeg her til de kaster meg ut, humrer Ernestus.

– Jeg trives veldig godt, og har aldri jobbet i noe bedre arbeidsmiljø. Her satses det «flatt» – alle har noe å bidra med, alle har mulighet for å komme med sine meninger om skole-drift. Innspill blir tatt på alvor, slår han fast.

DØGNÅPENT

Tom bor på skolen – vegg i vegg med et av internatene. Han blir ikke nedrent, men innrømmer at skolelivet fyller mye av livet og hverdagen. Han er mye involvert med elevene, han går også tilsyn. De siste årene har Tom reist med linja Global solidaritet til India og Kenya – fem uker, det gir ekstra tett elev-kontakt.

Han har et spesielt øye for de som faller litt utenfor i skolehverdagen. – De ressurssterke er selvgående, og mine interesser sammenfaller ofte med outsiderne, innrømmer vaktmesteren. Det kan være dataspill og film. Det viktigste er å gi av seg selv og se enkeltindividene. Mennesker er gøy – ingen er like. Jeg har aldri tidligere hatt en arbeidsplass hvor jeg har gledet meg til hver ny dag, forteller han oppglødd.

Den fylkeskommunale folkehøgskolen på Hønefoss har en privilegert stilling ved at de tilgodesees med en driftsleder fra fylket. Vaktmesteren har ansvar for inventar og alt det «løse» – det gir mulighet for Tom til å få plass til mer sosialpedagogisk arbeid i sin hverdag. – Ledelsen støtter godt opp om dette – det er dumt å stenge ned det sosialpedagogiske arbeidet etter klokka 16, det er i grunnen da folkehøgskolelivet begynner. Mange bånd knyttes etter middagstid. Alle folkehøgskoler har godt av mer liv. Før låste vi hovedbygget klokka 23, nå har vi endret dette og holder døgnåpent. Elevene kan gå ut og inn som de ønsker.

MINECRAFT

Vi fortsetter praten mens Tom viser meg rundt på det flotte anlegget rett utenfor Hønefoss sentrum. Jeg lurer på om han har observert noen endring i elevflokkene gjennom de ti årene han har vært ved skolen? – Det er vanskelig å se en endring fra år til år, men jeg synes de er blitt flinkere til å ta vare på – og se hverandre. Det er greit å være annerledes og trygt å stå på scenen. Det er lite mobbing. Men jeg har følelsen av at vi får flere elever med krevende ting i bagasjen, men de er også blitt flinkere til å være åpne om dette, sier Ernestus.

Vaktmesteren er en dedikert dataspiller. Nå går det i *Minecraft* – han forteller at det tok for mye tid å spille *World of Warcraft*. – Spillingen er en fin plattform for kontakt med en del elever – det er mange med sosiale problem som spiller. Han snakker varmt om å starte en egen linje og kanal med streaming.

Vi vandrer gjennom en fin skolebygning. Det er liv i gangene, vi kommer inn i teatersalen. Det øves til en nær forestående oppsetning, litt elektrisk atmosfære. Tom har vært involvert i arbeidet med scenografi. Med kunstklassen har han rigget stilas slik at de kan jobbe med sitt streetart-prosjekt.

«Den klassiske vaktmesteren er nok en utdøende rase»

KLOVN

Tom forteller at han står litt friere enn mange andre, han har ingen familie hjemme, men gullfisk og en pitbull terrier. Han får ikke sagt mange nok ganger at han har funnet perlejobben. Før folkehøgskolelivet var denne karen innom ulike jobber – som datateknikker, webdesigner, data-servicetekniker, i maskinell industri og i arbeid med psykisk utviklingshemmede. Og ikke nok med det, en sommerjobb i A/S Veikroer som klovn står også på CVn.

Ringerike folkehøgskole er Miljøfyrtårn. Vaktmesteren er involvert i dette. Vi har jobbet med energi og avfall, det gir gevinst på lang sikt. – Vi ønsker at elevene som går her skal ha et miljøfokus. Vi ønsker også mer økologisk mat, men det er litt vanskeligere når vi er en fylkeskommunal skole. Han forteller at reisene han har vært med på sammen med Global solidaritet er en øyeåpner for mange av elevene – vi er der turistene aldri ville vært.

Tom kommer så inn på hans egen ungdomstid. Han vanket i et antirasistisk «blitz»-miljø – det var hanekam i flere farger. – Vi var aktive og skrev en mengde leserinnlegg i avisene. Den perioden forma meg – spesielt i det å se at mennesker er det mest interessante en kan forholde seg til, sier Tom.

UTDØENDE RASE

Jeg sier at jeg hadde forventa at han satt ved en liten pult ved en fyrkjele i kjelleren, som vaktmestre gjør... Vi tar en tur inn dit, men fyrkjelene er erstattet av fjernvarme – og det er bare litt overvåking av at alt fungerer. Den «klassiske» vaktmesteren er nok en utdøende rase, oppgavene endrer seg stadig.

Den gamle blitzeren elsker tekniske duppeditter. Jeg ønsket meg noen fotos med hans drone, men været tillater ikke det. Tom bygger sine egne PCer, og det er han de kommer til om noe ikke fungerer – enten det er elever eller personalet.

Hovedverneombud er Tom Ernestus også. Han elsker jobben sin. Er alltid tilgjengelig, og avslutter: – Jeg blir her til de kaster meg ut, sier karen som opprinnelig er fra Grünerløkka i Oslo, men som vokste opp på Hønefoss – og blir der!

MUSIKK: Tool, et amerikansk progressiv metall-band. Jeg er en rockekar, men jeg hører egentlig på alt mulig.

LESER: Mye fantasy, krim og spenning. Jørn Lier Horst er en favoritt.

DATASPILL: Minecraft

SMULTRONSTÅLLE: Natur, skog og mark. Elsker å dra ut og fiske.

OBAMA: – FOLKEHØGSKOLER ER NOE AV GRUNNEN TIL AT JEG BLE PRESIDENT

I en tale til de nordiske statsledere, pratet president Obama varmt om Grundtvig og folkehøgskoler. Han la vekt på at han kanskje aldri hadde blitt president om det ikke hadde vært for folkehøgskolebevegelsen.

AV DORTE BIRCH

Det var i en tale til de nordiske statsledere at Obama trakk fram folkehøgskolene som viktige også i USA. Den norske statsministeren, Erna Solberg, i midten blant statsministre og presidenter fra de andre nordiske landene. President Obama lengst til høyre. Bilde fra The White House sin instagramkonto

I en tale til de nordiske statsledere fredag 13. mai, snakket president Barack Obama varmt om de nordiske folkehøgskolene. Han pekte på hvordan folkehøgskolebevegelsen spredte seg til USA på starten av forrige århundre og at spesielt en amerikansk folkehøgskole har preget amerikansk politikk:

And many of our Nordic friends are familiar with the great Danish pastor and philosopher Grundtvig. And among other causes, he championed the idea of the folk school — education that was not just made available to the elite but for the many; training that prepared a person for active citizenship that improves society. Over time, the folk school movement spread, including here to the United States. And one of those schools was in the state of Tennessee — it was called the Highlander Folk School.

På Highlander Folk School, en amerikansk folkehøgskole sterkt inspirert av N.F.S. Grundtvig og de nordiske folkehøgskolene, var borgerrettigheter og antisegregeringsarbeidet helt sentralt.

At Highlander, especially during the 1950s, a new generation of Americans came together to share their ideas and strategies for advancing civil rights, for advancing equality, and for advancing justice. We know the names of some of those who were trained or participated in the Highlander School. Ralph Abernathy. John Lewis. Dr. Martin Luther King, Jr. They were all shaped, in part, by Highlander and the teachings of a great Nordic philosopher — and they ended up having a ripple effect on the Civil Rights Movement, and ultimately on making America a better place. We would not have been here had it not been for that stone that was thrown in a lake and created ripples of hope that ultimately spread across an ocean to the United States of America.

AND I MIGHT NOT STAND HERE IF NOT...

Barack Obama var, i sin tale til de nordiske lederne, tydelig på hva Highlander Folk School og den nordiske folkehøgskolebevegelsen har betydd for ham:

And I might not be standing here were it not for the efforts of people like Ella Baker and others who participated in the Highlander Folk School.

Han mente at folkehøgskolene var et eksempel på hvordan de bittesmå nordiske landene har hatt stor innflytelse i verden. At det handler om at man kaster en liten sten i vannet og ser hvordan den skaper bølger hele veien bort til den motsatte kysten.

Highlander Folk School, som Obama nevnte i sin tale, har blitt lagt ned. Staten Tennessee tok over eiendommen og skolen ble sett på med skepsis siden det gikk så mange svarte elever på skolen. I dag ses skolen på som viktig for borgerrettighetsbevegelsen og det jobbes med å restaurere og å starte opp skolen igjen.

I vår artikkelserie om pedagogikk i folkehøgskolen ser vi på hvilke inspirasjonskilder vi kan skimte i folkehøgskolens pedagogikk utover Grundtvig. Først ute var Arild Mikkelsen med en artikkel hvor den jødiske filosofen Martin Buber trer fram. Lena Sendstad har skrevet om Kaospilotene. Olav Klonteig fulgte opp med en artikkel om den amerikanske psykologen Jerome Seymour Bruner. Rune Sødal har belyst Møtet hos Friedrich Bollnow, mens Tore Haltli tok for seg Paolo Freire og bankmetoden. Øyvind Brandt har skrevet en artikkel om montessoripedagogikken. Sigurd Ohrem presenterte filosofen Arne Næss og hans lekne livsfilosofi. Øyvind Krabberød tok for seg prosjektarbeid som pedagogisk virkemiddel. Lena Sendstad skrev om lek og læring, med Lego som eksempel. Odd Haddal besøkte Alverno College i Wisconsin. Benedicte Hambro skrev om kunsten å bruke fortellinger til oppdragelse og dannelse. Sigurd Ohrem så på dialog i lys av Ricoeur og Gadamer. Einar Opsvik presenterte ideen om at læring skjer mellom mennesker – sosialkonstruktivistisk læringsteori. Lev Vygotskij ble belyst av Sindre Findal Vinje. Øyvind Brandt ga oss et innblikk i John Deweys tanker. Øyvind Krabberød skrev om Summerhill-bevegelsen i England. Odd Haddal formidlet Jesus som pedagogisk forbilde. Lærer ved Solborg folkehøgskole, Geir Ertzgaard, lot seg inspirere av filosofen Søren Kierkegaard, mens Sigurd Ohrem så på Sokrates og dialogen. Inge Eidsvåg ga oss et innblikk i sitt pedagogiske ideal – Alf Prøysen. Øyvind Brandt belyste lekfolkkonferanser som metode. Sindre Vinje tok for seg aksjonsforskning i et historisk lys. Her henter Willy Aagre fram legenden Anna Sethne. Willy Aagre presenterte legenden Anna Sethne. Nå møter vi Nils Christie med «Hvis skolen ikke fantes».

NILS CHRISTIE: HVIS SKOLEN IKKE FANTES

«Man kommer oftere lettere fram ved å gå en liten omvei», sier Nils Christie i sin bok om skolen, Hvis skolen ikke fantes, som kom ut på Universitetsforlaget i 1971. Bare tittelen på boka vakte oppsikt og var provoserende, skrevet av sosiologen og kriminologen som ikke var noen skolemann.

AV ØYVIND KRABBERØD

Christie tar leseren med til en fransk landsbyskole på 1800-tallet, og til en indianerskole i Dakota i USA. Eksempelene opplevdes både provoserende, men også relevante i 1971 – og jeg vil påstå at situasjonen ikke har endret seg mye til våre dagers måle-univers.

Hans eksempler handler om fremmedgjøring, og om fjern kunnskap som skolen formidler. En skole som ikke var relevant for elevene.

Det Christie først og fremst vil til livs er systemet, det systemet som har som forutsetning de mange gode viljers intensjon å skape de beste vilkår for barn og unge, men som man på ingen måte lykkes med. Han oppfordrer til radikale skole-reformer.

EN OPPBEVARINGSINSTITUSJON

«På 1970- og 80-tallet var skolen under et voldsomt angrep. Den politiske venstresiden ville avskaffe den tradisjonelle

skolen. Angrepet gikk ut over både mål og metoder. Karakterer, eksamen, fag, opptakskrav, kunnskapsmål og faglærere. Alt skulle ut. Skolen skulle være et sted å være, ikke bare et sted å lære» (slik beskriver Kristin Clemet situasjonen).

Boka skapte en spennende debatt og samtidig forståelse for samspillet mellom skole- og samfunnsutvikling. Hans kritikk gikk på at skolen i for stor grad var blitt en oppbevarings-institusjon i forhold til de funksjoner den egentlig var tenkt å ha.

Ja, Nils Christie var en av de sterkeste kritikerne av skolen. Han ønsket, slik mange så det, å avskaffe hele institusjonen. Han ønsket at skolen skulle bli et samfunn i miniatyr, der barn lærte mens de arbeidet, drev sin egen husholdning og tjente til livets opphold. En slags livets skole, der lærerne også skulle være produkter av dette liv: Gjennomsnittsmennesker som kunne veilede og være forbilder for elevene på godt og vondt. Han var sterkt kritisk til den teoretiske «fagskolen» og ville knuse «gymnasenes makt over grunnskolen». Ingen skulle nektes adgang noe sted, selv ikke til universitetet. Dette kan

«Boka skapte en spennende debatt og samtidig forståelse for samspillet mellom skole- og samfunnsutvikling»

også ses i sammenheng med Christies store engasjement for Camphillbevegelsen/Vidaråsen. Kollektiv hvor psykisk utviklingshemmede inkluderes i bofellesskapet (han skrev boka *Bortenfor anstalt og ensombet* – om landsbyer for usedvanlige mennesker, i 1989).

SKOLEREFORMER

I *Hvis skolen ikke fantes* stilles spørsmål om hva vi da skulle gjort med barn og unge? Hvordan skulle borgerne vært fordelt på samfunnsstigen? Ville det blitt slutt på all kunnskapsformidling?

Christie kommer i boka med radikale forslag til skolereformer. Han beskriver ungdoms motreaksjoner som svar på den samfunnsorden voksne har laget. Han viser hvordan maktforholdet i skolesamfunnet er, og legger fram drastiske forslag om en annen skole.

Christie beskriver en skole som i for liten grad tar omsyn til elevens verden og deres *helhetlige* utvikling, og det vi ønsker å oppdra og utdanne disse unge menneskene til. Vi må derfor stadig ha et kritisk blikk på skolen som utdanningsinstitusjon både i et elevperspektiv og et samfunnsperspektiv, mener han. I dag har boklig kunnskap og kunnskapstester i stor grad tatt over. Det en pugger for å lære til prøver, er kortsiktig læring. Det er læring for glemsel, hevdes av mange. Færre snakker nå om langsiktig læring, det du faktisk har med deg resten av livet. Også kriminologiprofessor Nils Christie var særdeles bekymret for dette. Med boka *Hvis skolen ikke fantes*, snudde han på mange måter opp ned på skoledebatten. Han mente også senere at mye godt i norsk skole går tapt med testregimet, og kriseforståelsen som er etablert i dag. Han mente Pisa-testene slett ikke er tegn på at «Norge er skoletaper», som Clemet hevdet i 2001. Problemet er at de internasjonale kunnskaps-testene ikke etterspør det norsk skole er god på. – Det som går tapt nå, er målsettingen om at skolen skal gjøre elevene skikkelige, hensynsfulle, tolerante, mente han.

LØSNINGEN?

Og hva er så Christies løsning gjennom sine radikale idéer. I siste kapittel i den legendariske boka peker han på Vidaråsen – Camphill-fellesskapet i Andebu i Vestfold. Han ser mot et samfunn der skolen nærmest skapes naturlig – ikke som en institusjon. Det er stedet hvor han årlig tok med seg studenter fra Blindern på flere dagers lange besøk. Dette er stedet hvor

halvparten rundt bordet er slike som offisielt kalles utviklingshemmede, noen har alvorlige sykdommer på sinnet i tillegg. Der er det skapt en livssituasjon hvor de er sammen med vanlige folk på en vanlig måte, som han sier. Og videre: «Fordi dette er et impulsrikt sted, skjedde selvfølgelig det som måtte skje; samværet ble organisert, det foregikk noe til alle tider, også om kveldene. Da vokste det fram en skole, sånn helt av seg selv. Selvfølgelig vokste den fram om kvelden. Skole betyr fritid på gresk.»

Christie mener det viser seg at hvis noen lager slike samfunn som skulle være gode for de spesielle, så er de også så gode for vanlige mennesker at disse trenger på for å være med i dette fellesskapet. «Den spesielle fungerer best i en samfunnsform som også andre vil ha, rundt ham kan det gode samfunn», mente professoren.

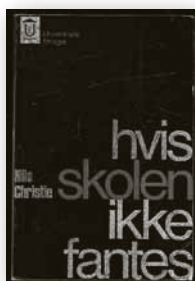
Han avslutter den revolusjonerende tenkningen med sin ultimate drøm: Min drøm om en skole, er en drøm om et samfunn som har lært så mye av sin skole at skolen for barn og ungdom er oppløst, blitt overflødig, blitt en del av livet. Det er en eksistens hvor skolens samfunnskarakter har spredd seg til lokalsamfunnet på en slik måte at det har åpnet seg og ikke lenger behøver lage spesielle arrangement for å holde barn utenfor det virkelige samfunn. Fortsatt vil det være behov læring i henhold til opplevde behov og lyster blant dem som søker denne læring, ikke i henhold til de påbud som følge av oppnådd alder.

Dette var særdeles kontroversielle tanker i 1971, for 45 år siden, og er kanskje i enda større grad rabiatt tenkning for mange i dag. Selv om det for et flertall vil oppleves som ganske så utopiske idéer, er det kanskje på tide igjen å snuse litt på Nils Christies humanistiske tankegods – i disse PISA-tider.

Professor Nils Christie døde i 2015, 87 år gammel, etter en trafikkulykke. Han var svært aktiv helt til den tragiske ulykken. Bernt Hagtvet skrev følgene etter hans død:

«Med Nils' død har gullaldergenerasjonen i norsk samfunnsvitenskap tapt ein av dei største. Ingen kunne kasta eldkuler som han. Med eit smil. Ingen kunne skriva samfunnskritikk som han, i eit kjeldefriskt språk, gjennomborande i argumentasjonen, tett følt opp av materiale (les til dømes *Hvis skolen ikke fantes*, 1971, er ei bok som dagens PISA-fanatikarar burde ha under soveputa). Som så ofte var Christie ein molo mot die Zeitgeist her. I ei tid med meir triviell samfunnsforskning og forflating av universiteta var Nils Christie ei søyle av integritet. Han tok heim dei store idéimpulsane i internasjonal sosiologi (t.d. Illich, Goffman, Schuhmacher og Baumann) og vart internasjonalt kjend sjølv, han skreiv femten bøker og vart publisert på tjue språk».

«Færre snakker nå om langsiktig læring, det du faktisk har med deg resten av livet»

NILS CHRISTIE (født i 1928 i Oslo, død 2015) var en norsk professor i sosiolog og kriminologi ved Universitetet i Oslo. Christie beskrev seg selv som samfunnsforsker, og regnes som en nestor i norsk kriminologi og i norsk samfunnsforskning. Han har hatt stor innflytelse på kriminalpolitikk, og ordningen med konfliktråd prinsippet «gjenopprettede prosess» ble lansert av Christie. Nils Christie har utgitt mange bøker, blant andre:

- *Kriminalsociologi* (1965),
- *Hvis skolen ikke fantes* (1971),
- *Hvor tett et samfunn?* (1975),
- *Pinens begrensning* (1981),
- *Den gode fiende* (1985, sammen med K. Bruun)

Christie har også skrevet en mengde artikler og vært en aktiv deltager i samfunnsdebatten gjennom en årrekke. I 2001 fikk han Fritt Ord-prisen.

WIKIPEDIA / SNL

RYGGE – REDDET AV TAXFREE

Det er på tide å innse at det ikke er marked for en flyplass på Rygge. Den har overlevd blant annet grunnet taxfreeordningen (flyplassen fikk til og med Ryanair til å lempe på sine strenge håndbagasjeregler, slik at folk kunne ta med seg en taxfreepose på flyet) og fordi Ryanair har underbetalt mange av sine opptil 200 ansatte på Rygge. De har hatt norske levestandarder, men enkelte av dem har tjent ned i 11.000 kroner i måneden. Mange av de opptil 120 kabinansatte fra Sør- og Øst-Europa har derfor stått i kø for å bli for å bli overført til et annet land. Ryanairs ansatte har for øvrig sitt arbeidsforhold i Irland, og de har delvis stått utenfor både skatte- og trygdesystemet i Norge.

KOMMENTATOR PÅL VEGARD HAGE-SÆTHER I AFTENPOSTEN

SCHIBSTED

For Shibsted er det ramme alvor: Google og Facebook spiser stadig større deler av annonsekaken og truer eksistensen til melkekua Finn.no. brukerne vasser i gratis innhold fra øst og vest, og flere mediehus har begynt å publisere innhold hos Facebook. Hos fienden. På toppen av det hele vender store, internasjonale medieaktører blikket mot Norge og Norden.

Teknologien vil endre konkurransebildet til det ugjenkjennelige i årene som kommer.

Automatisering, personalisering, kunstig intelligens og automatisk oversetting åpner uante muligheter hvor også bildene og teksten i artiklene du leser blir tilpasset deg.

Det er mange grunner til at Schibsted sliter med å samle Medie.Norge. manglende tradisjon for samarbeid i bransjen er én grunn. Arrogant retorikk en annen. Men det hjelper ikke at det er flere svakheter i selve fundamentet.

MARIUS KARLSEN I AFTENPOSTEN

HVORFOR JOBBER DU I FOLKEHØGSKOLEN?

ELIN KARINEN NILSEN INTERNATLEDER PASVIK FOLKEHØGSKOLE

Jeg har jobbet som internatleder i 6 år nå og føler jeg kjenner skoleslaget godt, men det er stadig nye ting og lære. Mitt ansvarsområde er drift av kjøkken, renhold og internat. Jeg har ikke gått på folkehøgskole selv, men som mange besøkende sier, jeg skulle ha gjort det.

Det er veldig fint å jobbe på folkehøgskole i Nord Norge. Jeg er stolt av å vise elever og andre besøkende den flotte villmarksnaturen i arktiske strøk.

Tanken rundt dannelse-begrepet er inspirerende i forhold til elever og personalet. Vi er alle forskjellige med våre gode og dårlige sider. Samarbeide mellom personalet og ungdommen gir mye glede i hverdagen. Den gode og åpne tonen gjør hverdagen enkel. Blikk og smil blir ofte delt i forbifarten.

Vi er med på *Bærekraft-prosjektet* – det gir en unik mulighet til et tett samarbeid mellom elevene og alle ansatte på skolen. Elevene blir mer bevisst på sitt forbruk og er mere involvert i den daglige driften. Stadig nye spørsmål og gode samtaler både på kjøkken og med renholdspersonalet oppstår. Elevene blir bestandig møtt med en positiv tone og en tanke om at dette er først og fremst elevenes hjem. Vårt nye prosjekt gjør at vi bruker mere av nærområdet til inn-sanking av mat sammen med elevene. Maten blir tatt vare på og konserverert i godt samarbeid, og blir igjen servert i den daglige kosten.

Hver dag har jeg givende og utviklende samtaler med elever. Noen ganger er jeg så heldig å få være med elevene ut på tur. Hytteturer og lange reiser. Dette er så gøy. Vi deler opplevelser og blir enda bedre kjent. Bonusen er fine samtaler og noen deler sine historier. Vi har elever fra hele verden her hos oss, noe som skaper både utfordringer på tvers av kulturer men også nye fine vennskap.

Gleder meg hver dag til en ny og utfordrende dag. Aldri en dag som er kjedelig her nei!

SINDRE VINJE

SERIE: PEDAGOGISK HVERDAG – REFLEKSJONER

ERFARINGER ETTER 20 ÅR
MED EN VOKALLINJE

Follo folkehøgskoles vokallinje ble opprettet i 1995. Den har dermed rundet 20 år. Vi kalte den «Kor og vokal» i mange år. Etter en del år ble linja omdøpt til «Vokal».

AV CHRISTIAN KILLENGREEN,
LÆRER FOLLO FOLKEHØGSKOLE

Mange mente dette nye navnet ville fenge i større grad. En fare var det imidlertid at dette kunne skape mindre rom for kor- og ensemblevirksomheten på linja. Solistfokuset ble jo forsterket, i og med at ensemblefokuset, som følge av at dette utgjorde en del av det opprinnelige linjenavnet, var blitt fjernet. De musikalske fellesopplevelsene måtte likevel ikke bli færre som følge av dette. Linjekonseptet måtte fremdeles basere seg på fellesskapet, på det som utgjorde selve «samklangen» mellom menneskene på linja.

NAVLEBESKUELSE

Allikevel kan det fastslås med en gang: Det å balansere disse to hensynene i forhold til hverandre, solistrollen kontra det å være en del av et ensemble, har representert en markant utfordring i forhold til driften av linja gjennom årene, ikke minst etter navnebyttet. Elevene vil naturligvis helst vise seg frem som solister, når de har talent for dette. Ensemblesang kan av enkelte nesten bare bli oppfattet som et unødvendig onde. Oppmerksomheten man kan innkassere som solist frister gjerne mer enn den man får som del av et ensemble. Således kan solistfokuset gi næring til regelrett navlebeskuelse. Viktig er det samtidig å understreke at solistfokuset naturligvis også er det som ansporer til den, i mange tilfeller, helt avgjørende egeninnsatsen hos hver enkelt. Utfordringen blir derfor å legge opp løpet slik at den enkelte elev blir verdsatt og stimulert både på et individuelt og på et gruppemusikalsk plan. Musikk skulle jo by på rikelige muligheter for stimulans av begge disse sider. Når året er omme hersker det likevel alltid en usikkerhet rundt spørsmålet om alle fikk mange nok solistutfordringer. Ble dette klokt nok vektet? En trøst er det at solistfokuset gradvis avtar gjennom skoleåret

ARIEL FOTO

samtidig som de musikalske fellesopplevelsene øker i viktighet for mange av elevene.

«Jo mer man har å gjøre, jo mer får man gjort», pleier jeg å si til mine elever. Det er min forførende resept jeg foreskriver for dem allerede i starten av skoleløpet. Da innbiller jeg meg at jeg har åpnet noen dører for timeplanen som snart etter foreligger. Mitt «knepe» er altså å legge noen føringer på det faglige forløpet, som de senere skal konfronteres med. Et dilemma jeg ofte synes jeg møter på i vårt skoleslag, er nemlig knyttet til valget om når jeg bør spille på elevenes banehalvdel og når og i hvilken utstrekning jeg kan (eller kanskje bør) spille på min egen. «Elevene skal jo ikke bare være lydige instrumenter for lærernes egne, kunstneriske ambisjoner. Skoleåret tilhører da oss», kan jeg høre enkelte si. «Nå er det vi som skal i aksjon. Videregående-tiden er over. Nå er det vår tur til å få prøvd oss!» Med dette som bakteppe er det slett ikke risikofritt å legge inn for sterke manipulative grep for også å få elevene med på det som er lærerens ønsker med elevene gjennom skoleåret.

REN DROVDRIFT?

Sist høst var planene på vokallinja særlig vidløftige. Elevene skulle lære seg både den store C-moll messen av Mozart og musikalen «Evita» i løpet av ca. 3 måneder. Mange vil mene at dette grenser til ren rovdrift. Jeg tenkte det samme underveis, men vet ikke hva jeg skal si i ettertid. Jeg spurte elevene etter endt semester om de syntes vi hadde hatt for mye å gjøre. To av dem svarte ja. Resten nei. Passe, var svaret. Lysten til å fore dem med mest mulig musikk for de forlater åstedet kan virke-

lig forlede og bli for stor. I tillegg knytter det seg alltid en pris til det å drive frem slike store verk. Erfaringen med tilsvarende innøvnings- og konsertopplevelser fra min egen

*«Lite slår en
skikkelig deadline»*

ungdomstid, tente imidlertid den gangen en ild jeg siden har gjort lite for å slukke. Den lar seg kanskje heller ikke slukke. Store verkers formende og for edlende kraft var nemlig ikke til å ta feil av. Disse tidlige opplevelsene har derfor blitt stående for meg som en slags ledestjerne, til både gunst og til besvær for mine egne elever i alle år siden.

Et innøvingsløp er en temmelig lærerstyrt undervisningssituasjon. Det blir vanskelig å hevde noe annet. At man nå også kan synges inn passasjer for elevene på mobilene deres, hvilket gir dem anledning til å få arbeidet med stoffet på egenhånd, rokker ikke så mye ved dette faktum. Hvordan blir så individualiteten ivaretatt når slike innøvingsløp tvinger elevene mot mål med omtrent like store muligheter for avvik som trikken har i forhold til sine egne spor? Jeg stiller meg ofte spørsmålet. Hvor viktig er det dessuten at unge mennesker får med seg slike store verk på sin egen vei videre? Koster det for mye av anstrengelser og tid å jobbe inn slikt stoff? Og hvor mye skal elevenes individualitet og muligheter for selv å kunne bestemme hva vi skal gjøre på linja, få styre linjeforløpet? Når vi gjør slike store verk, må nemlig alt av avtaler med eksterne musikere og sangere, samt konsertsteder, være gjort på forhånd, før elevene kommer. De får dermed ikke blitt med på denne delen av beslutningsprosessen. De kommer til et dekket bord riktignok, men det fanger. De blir dermed stilt overfor det ganske håpløse valget: «Take it or leave it!» Og da kan man jammen spørre seg: Kan dette kalles god folkehøgskole?

LIV I DIALOGEN

To uttalelser fra to sentrale personer i folkehøgskolelandskapet kan være verdt å minnes: Gunnar Fagerås sa en gang til oss at han syntes de beste timene han hadde fått til med sine elever oppsto når han gikk ganske tomhendt inn i timen, kanskje bare med noen vage ideer om hvordan timen skulle forløpe. Da skjedde det noe der og da som både var ekte og spontant. Da ble det liv i dialogen. Da ble alle likestilt. Øyeblikket rådet og magiske ting skjedde. Olav Akerlie mente at noe av hovedmålet med et folkehøgskoleår måtte være å få elevene til å løfte blikket opp fra sin egen navle. Jeg har hatt begge uttalelser sterkt med meg i alle år og tror at det må være *dialogens vilkår* som ofte vil avgjøre om man lykkes på disse områdene som her berøres eller ikke. I dialogen formes ikke bare kontakten, men også selve kontrakten. Utfallet av den legger

«Sangfagets store bonuspoeng er at det kan bygge og styrke menneskelige fellesskap»

vilkår for modningen. Hvorvidt man skulle stå i et fagforløp som blir som et pedagogisk trikkspor å regne, vil trolig da kunne bli av underordnet betydning. Ens språk og ens grunnleggende elev-syn er det som sannsynligvis mye heller vil avgjøre om en lykkes med prosjektene eller ei. I alle fall er det dette jeg selv sitter igjen med av erfaring etter samtaler

jeg har hatt med elever i avgjørende øyeblikk, der prosjekter har vippet mellom kollaps og fullendelse.

MÅLET DER FREMME

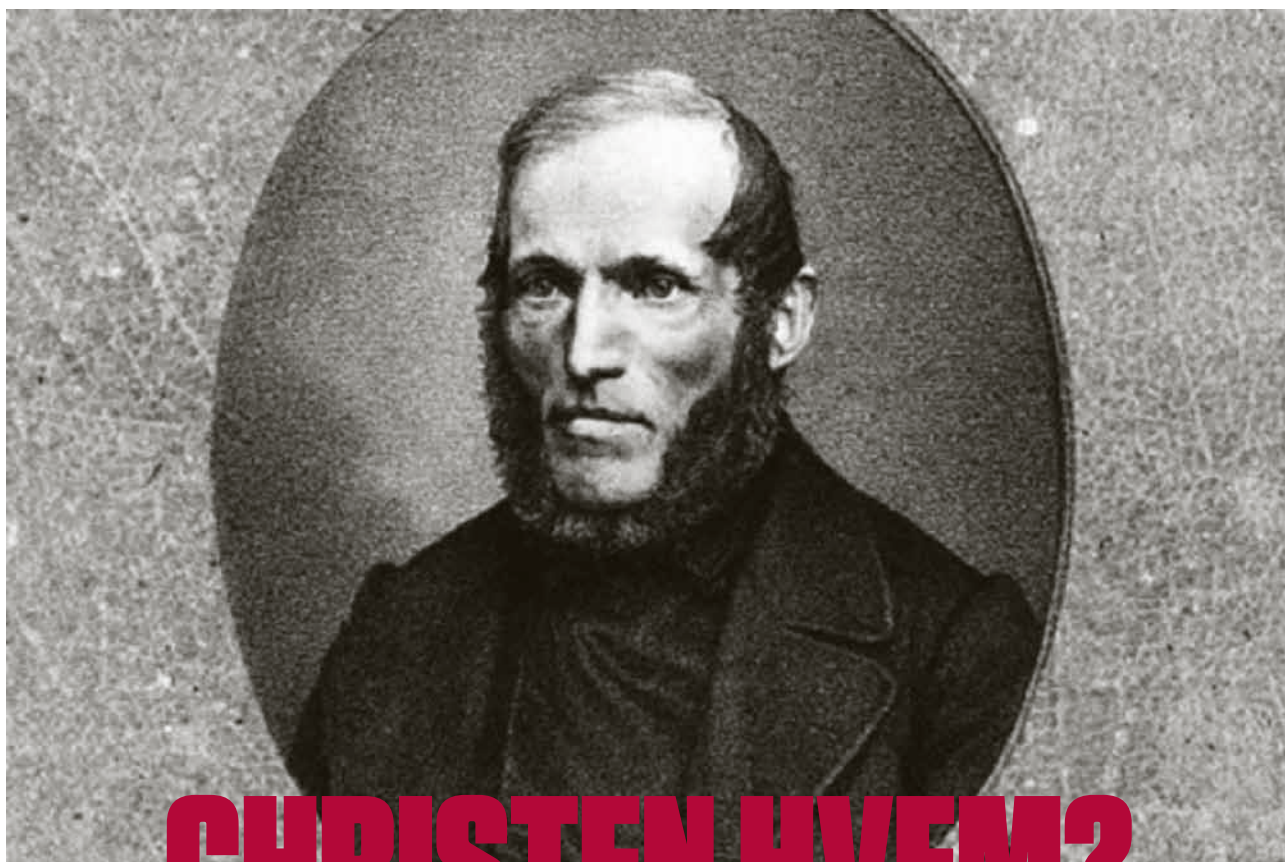
Målene disiplinerer og gjør som kjent mange diskusjoner nødvendige. Lite slår en skikkelig «deadline». En slik prosess kan imidlertid også oppleves som en ublid reise gjennom en trakt. Når vi kommer ut står vi tilbake som ferdigpressede figurer som kanskje andre i stor grad har fått forme. Har man imidlertid evnet å gjøre stoffet til sitt eget, klart å identifisere seg med stoffet, har man også fått åpnet for en dypere modning under formingsprosessen. Jakten på opplevelser koster og må utføres med kløkt. Målet der fremme, som er å kjenne på et stort fellesmusikalsk (eller felleskunstnerisk) svev, rører krefter i oss som kan bære både langt og lenge. Dette har derfor («trakten» til tross) vokst seg frem til å bli en slags hovedmotivasjon i linjearbeidet. Et mål er det derfor at timeplanen skal inneholde i alle fall ett stort (helst klassisk!) fellesprosjekt på linja hvert skoleår. Ensemblesang blir derfor også særlig vektlagt som en viktig del av linjearbeidet. Dialogen må man samtidig aldri tape av syne. Den må det hegnes om så godt som mulig. Nøkkelen til forståelsen av hvilken rolle hver enkelt representerer i en musikalsk vev, stor eller liten, ligger der og bare der.

Elevene får synges en god del solistisk også. La det være sagt.

Vi har noe vi kaller stjernekamp som egentlig først og fremst er et sjangerstudium for elevene. Stjernene jakter vi på, men selve kampen har vi droppet. Vi lager sjangerkonserter der medelever inviteres som tilhørere. Soloutfordringene der får veid opp for mye av fellesstoffet vi ellers arbeider med.

Sangfagets store bonuspoeng er at det kan bygge og styrke menneskelige fellesskap. I de musikalske *felles* møtene er det imidlertid særlig at det menneskelige samkvem kan bli løftet til de store høyder. Da forløses krefter som gjør at sangfaget nærmest får sosialfaglige dimensjoner over seg. Først og fremst da kanskje, vil broer kunne bygges og sjeler forenes.

CHRISTEN HVEM?

«Folkehøjskolen har en far. Det er N.F.S. Grundtvig. Og en mor, det er Christen Kold. Og hvorfor skal en mor ofte stå i skyggen af en far?» Christen Kold får ikke megen opmærksomhed her i 200-året for hans fødsel.

AF ANDREAS HARBSMEIER

Christen hvem? De fleste vil nok pege på Grundtvig, når der skal sættes navn på, hvem der er højskolens grundlægger. Men hvorfor ikke Christen Mikkelsen Kold? Havde han ikke mindst lige så meget at skulle have sagt? Ikke meget tyder på det her i 200-året for hans fødsel.

Bortset fra et større anlagt jubilæumsarrangement på Ryslinge Højskole skal man kigge langt efter festligheder.

For nogle år tilbage lavede vi på Højskolebladet en rundspørge blandt alle højskolars forstandere om hvilke tænkere, de mente havde haft størst indflydelse på deres virke. Grundtvig havnede ikke overraskende på en suveræn førsteplads. Christen Kold klarede det end ikke ind i top 10. Nu kan man selvfølgelig diskutere, om Kold var en «tænder», men det var alligevel påfaldende, at han slet var med. Særlig når der er bred enighed blandt historikere om, at netop Kold, langt mere end nogen anden, var manden, der formede højskolens praksis.

«Folkehøjskolen har en far. Det er N.F.S. Grundtvig. Og en

mor, det er Christen Kold. Og hvorfor skal en mor ofte stå i skyggen af en far?» spørger Lars Thorkild Bjørn retorisk.

Han er tidligere højskolelærer og har gennem de sidste godt 30 år holdt over 1.000 foredrag om Grundtvig, men «kun» 200 om Christen Kold. I foredragene om Kold fortæller Lars Thorkild Bjørn historien om en mand, der byggede tre højskoler og var direkte involveret i opstarten af omkring 100 friskoler. Det er også historien om en mand, der ikke passede ind i det etablerede skolesystem og drog til Tyrkiet som missionær for nogle år senere at spadsere hele vejen tilbage til Danmark med en lille kærre. Og det er historien om en mand, der mente, at skolen skulle være forkyndende, og han gik ind for vækkelsestanker, der vil være de fleste fremmede i dag. «Først oplive, så oplyse» lyder hans måske mest berømte citat. Han ville etablere en højskole, der ikke var akademisk, men netop folkelig i egentlig forstand. Han var almuens mand og stemme.

HØJSKOLENS PRAKSIS

Når højskoleelever i dag skal beskrive deres højskoleophold, er det ofte det sociale, de fremhæver. Og i mindre grad undervisningen. Og det er i virkeligheden arven fra Kold, der skinner igennem her.

«Kolds store fortjeneste inden for højskolerne var at gøre skolerne til et slags hjem, hvor det sociale betød lige så meget som det oplysningsmæssige,» forklarer forfatter Hanne Engberg, tidligere højskolelærer på højskolerne i Askov, Kolding og Båring.

Hun skrev tilbage i 80'erne bogen *Historien om Christen Kold*, men tror ikke på, at det kan lade sig gøre for alvor at genoplive Kold i dag. Hun kunne dog godt se en pointe i at markere hans fødselsdag lidt stærkere.

«Debatten mellem Grundtvig og Kold har ikke været levende siden begyndelsen af 60'erne, og jeg tror heller ikke, at den kan genoplives. Men derfor kan man jo godt påskønne en pioner som Kold. Vi har meget fra ham, og det skal vi holde fast i. Arven fra Kold bliver efterlevet på højskolen i dag, man ved bare ikke, hvor den kommer fra. Der er en tradition, man skal vide lidt om.»

«Hans betydning var blandt andet, at han gjorde højskoleforedrag personlige. I hans tilfælde lidt noget vrøvl. Men bidraget var, at det blev en personlig tale i stedet for et foredrag. Kold kan derfor være en påmindelse til akademikere i dag, der bliver højskolelærere, om at det ikke er den akademiske form, der dur på en højskole, men det er den fortællende og den personlige form. Det kan man rekapitulere til et jubilæum.»

Andre dele af Kolds skolesyn savner Hanne Engberg ikke, og de er også en af forklaringerne på, at han ikke spiller en større rolle i skolelandskabet i dag.

«Han er blevet glemt, fordi han ville gøre sine skoler til små kristne missionsskoler, der skulle kristne hele landet. Det var et budskab, der var meget fromt, meget asketisk og meget pietistisk. Det slog ikke igennem. Der kom det grundtvigske til at

dominere. Og det er nok meget godt. Modsat Grundtvig ville Kold, at højskolen skulle være forkyndende. Det var Grundtvig stærkt imod. Dette er nok medvirkende til, at nutidens højskolefolk med det samme vender sig imod Kold uden at se på, hvad han også har bidraget med.»

I SKYGGEN AF GRUNDTVIG

Netop forholdet til Grundtvig er helt centralt. Historiker Jes Fabricius Møller, der blandt andet er professor MSO ved Grundtvigcenteret, peger på, at Grundtvig så at sige har suget alt, hvad der har med højskole at gøre, til sig. Også dele af Christen Kolds bedrifter bliver tilskrevet Grundtvig.

«Meget af det, som Christen Kold står for, er overtaget af den skikkelse, som hedder Grundtvig. Grundtvig er blevet et mærkat, der er sat på alting, mens Kold er kørt i grøften med sin kærre. Og det er en skam.»

«Kold var jo den, der i praksis skabte højskolen. Det var ikke det akademi, Grundtvig drømte om, men en husholdning. Højskolen er hos Kold ikke en kostskole i traditionen fra Sorø Akademi, men et samvær over den rytme, der er hverdagen.»

Ifølge Fabricius Møller var han «Danmarks mest fremtrædende fodgænger».

«Han var den vakte lægmand, og i kraft af det kunne han repræsentere noget ægte eller uforstilt. Han gjorde ikke så meget væsen ud af sine tanker. Han var hårdtarbejdende, og han forbliver derfor noget usynlig. Han var ligesom den pedel, der har gået rundt i 30-40 år og arbejdet hårdt. Og når han så ikke er der længere, er der ingen, der kan huske ham.»

Højskolen i dag er mere praksis end idé, og i en vis forstand mere Kold end Grundtvig. At festligheder her i jubilæumsåret er til at overse, bekymrer dog ikke Lars Thorkild Bjørn.

«Nej, det er ikke et problem, men mindre man vil kende sine rødder...»

FRA HØJSKOLEBLADET NR 2 2016

«Højskolen i dag er mere praksis end idé, og i en vis forstand mere Kold end Grundtvig»

Christen Kolds første folkehøjskole, Ryslinge, som definerede folkehøjskole som internatskole.

NÅ FORSKES DET PÅ FOLKEHØGSKOLE

Totalt 25 deltakere var samlet til nordisk doktorandsymposium i Oslo 3. – 4. mai. Det var Mimir – nasjonalt program for folkbildningsforskning som var arrangør.

TEKST OG FOTO: ØYVIND KRABBERØD

Det var fem doktorander som presenterte sine prosjekt – Sindre Vinje fra Folkehøgskoleforbundet, Michael Weiss fra Universitetet i Wien, Johan Lövgren. Grenland fhs og NKF, Annika Turunen fra Åbo universitet og Rasmus Kolby Rahbek for Århus universitet.

Det ble en fin seanse hvor de ga hver andre tilbakemeldinger på sine respektive prosjektframlegg og hvor det også var åpnet for innspill fra forsamlingen.

Sindre Vinje, pedagogisk rådgiver i FHF, presenterte sitt PhD-prosjekt (søknad ligger inne) som besto av fire delprosjekter:

1. Hvordan kan folkehøgskolene videreutvikle sitt arbeid med dannelse.
2. Hvilke sammenhenger er det mellom idéenes læreplan og den oppfattede læreplanen.
3. Hvordan opplever skoleledere arbeidet med «praksisbroen» – det vil si broen mellom verdigrunnlaget og formålet.
4. På hvilken måte blir det praktiske arbeidet med dannelse kvalitets sikret av skoleledere.

Her kom ris og ros, kritiske spørsmål og utfyllende kommentarer.

Danske Kolby Rahbek skriver om *Højskolens dannelse – mellom livsopplysning og almennpedagogikk*, Lövgren ser på *Tro og verdibasert praksis i norsk folkehøgskole*.

Det blir spennende å følge disse prosjektene, og flott at det nå er i gang forskningsprosjekter på folkehøgskolen som skoleslag.

Mimir-konferanse: Fem doktorander: Fv Joahn Lövgren, Sindre Vinje, Annika Turunen, Michael Weiss og Rasmus Kolby Rahbek.

MIMIR

Mimir – Nationellt program för folkbildningsforskning inrättades 1990 vid Linköpings universitet till följd av ett beslut i Sveriges riksdag som gav universitetet ett särskilt ansvar för folkbildningsforskning. Mimir har till uppdrag att stödja folkbildningsforskning oavsett inom vilken vetenskaplig disciplin den bedrivs eller vid vilket universitet/högskola. Till uppdraget hör även att uppmuntra utbyten mellan forskare och folkbildare. Mimir anordnar bland annat en årlig konferens som 2016 äger rum i Malmö 8–9 november. Hemsida: www.liu.se/mimir

NÅ SKAL VI SOVE

I den omfattende forskningsrapporten *The Future of Sleeping*, utført av det sveitsiske Gottlieb Duttwiler-instituttet, går man så langt som å påstå at søvn kommer til å bli det nye statussymbolet. Dagens søvn-mangel må kompenseres for med nye og utradisjonelle søvn-mønstre, heter det i rapporten, som er utført på oppdrag av blant annet Jensen møbler.

– Søvn er en del av den nye luksusen, sier direktør Marianne Levinsen hos det danske fremtidsforskningsinstituttet Fremforsk.

Ganske enkelt, ifølge Levinsen, fordi det man ikke har nok av, slik som søvn, nærvær og natur, er slikt som utgjør det moderne menneskets lengsler.

A-MAGASINET

VERDENS BESTE KARBONLAGER

«Norges regnskog» kalles myra av dem som forsker på den. Ødelegger vi myra, blir karbonet eksponert for luft og blir til CO₂, – en klimagass som bidrar til global oppvarming. Norske myrer inneholder karbon tilsvarende 3,5 milliarder tonn CO₂, noe som tilsvarer Norges totale klimautslipp i 66 år! Når dette karbopnet ligger under myra, er et verdens beste karbonlager. Men for å få torv fjerner vi på få år dette karbonlageret som natruen har brukt tusenvis av år på å bygge opp. Så hvorfor fortsetter vi med dette? Ikke for plntenes del, viser det seg.

Stadig flere hagesentre tilbyr nå torvfri jord, noen hagesentre er til og med blitt helt torvfrie. Og plantene klarer seg fint.

CHRISTIAN STEEL I AFTENPOSTEN

HADIA TAJIK

– Hvem i Ap har de visjonære evnene du ser etter?

– Bortsett fra meg, mener du?

Han ler sin rungende latter.

– Nei det vil jeg helst ikke svare på ... men generelt mener jeg at vi lider under en kraftig idétørke.

– Har Hadia Tajik visjonære evner?

– Ja det tror jeg. Hadia er ei veldig flink jente, imponerende flink....

– Men?

– hun kunne profittert på å kline til med litt tøffere språk og kortere setninger. Det hender hun snakker litt over hue på folk. En anleggsarbeider skjønner antakelig ikke alt hun kommer med, for å si det sånn.

THORBJØRN BERNTSEN I MAGASINET DAGBLADET

GRUPPEREISER MED KILROY

- Et enkelt valg

KILROY tar studier og studenter seriøst. Vi vet at studieturer og skoleturer ofte er et viktig supplement til undervisningen og det derfor er viktig at det faglige innholdet er nøye planlagt på forhånd.

Vår lange erfaring med å arrangere gruppereiser og alt det innebærer, gir oss en uvurderlig kompetanse. Samtidig gir det dere som kunder en sikkerhet rundt avviklingen av reisen. Med erfarne reisespesialister, den beste servicen og fleksible løsninger tar vi oss enkelt og greit av hele prosessen.

Kontakt oss for gratis tilbud:

- 23 10 23 40
- groups@kilroy.no
- groups.kilroy.no

KILROY

HAR DU ANSVARET FOR STUDIETUREN I ÅR?
GJØR STUDIETUREN EN KLASSE BEDRE MED KILROY!

STYRK DET FAGLIGE
INNHALDET

SPAR TID
OG PENGER

SIKKERHET OG
TRYGGHET

ERFARNE
REISESPESIALISTER

Morten Eikenes, rektor på Ringerike folkehøgskole, svinger motorsagen på tundugnaden. Foto: Kjersti Hovland

Morten Eikenes, rektor på Ringerike folkehøgskole (t.v.), Arild Gundersen og Tom Ernestus, begge drift, disker opp med egg og bacon etter en grytidlig brannnøvelse. Foto: Kjersti Hovland

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE: ETT PERSONALE

En nødvendighet for å drive god skole.

Morten Eikenes, rektor på Ringerike folkehøgskole, som konferansier på en av skolens mange arrangementer. Foto: Kjersti Hovland

– Vi ønsker at elevene møter engasjerte og interesserte voksne som alle jobber mot å nå skolens overordnede mål. Alle i personalet påvirker elevene gjennom skoleåret – det er fristende å si enten de vil eller ikke – og da er det helt nødvendig at vi har en tydelig og felles plattform å stå på, at alle vet hvor vi vil. Først da kan vi ha en forventning om at alle bidrar i riktig retning, og er bevisst sin rolle overfor elevene. Skal vi få til det, må vi samarbeide på tvers av fagfelt og arbeidsområder, sier Morten Eikenes, rektor på Ringerike folkehøgskole.

DELTAGELSE

– Vår erfaring er at de ansatte alle spiller viktige roller for forskjellige elever, og alle ansatte er aktivt med for å skape gode læringsarenaer for elevene. I perioder er det riktigere for en elev å være med driftsansvarlig på jobb enn å være i klasserommet for eksempel, fortsetter han.

På Ringerike blir det praktiske personalet oppfordret til å ha fag, og være med som etasjelærer på internatet. – Vi ønsker at det praktiske personalet skal være med på arrangementer/elevkvelder uten å være i primærfunksjonen. Vi mener det er viktig å dele felles opplevelser. Det gir kunnskap om elevene, og noe å snakke med dem om når internatvasken sjekkes dagen etter for eksempel. I tillegg gir det arrangementet merverdi – vi er skolen som aldri sover – vi er tett på elevene, det betyr blant annet stor deltakelse fra personalgruppa til alle døgnetts tider. Dette er noe elevene melder tilbake at de setter pris på.

ARBEIDSTIDSAVTALEN

Arbeidstidsavtalen snekres individuelt til hver ansatt. – I år har kjøkkenet hatt to forskjellige bake-valgfag med kjøkkenet, driftsansvarlig har tilsyn og kontorsjefen er med som etasjelærer. Felles for dem alle er at de gir uttrykk for at de får verdifull kunnskap om elevene og hva som rører seg i elevgruppen. Den kunnskapen er utrolig viktig slik at vi kan være tett på elevene.

«Vi mener det er viktig å dele felles opplevelser»

«Vi har jobbet målbevisst med å skape ett personale i flere ti-år»

FELLESMØTER OG PLANDAGER

– Hver uke har vi personalmøte med felles lunsj. På dagsorden er naturligvis nyheter og meldinger om elever, planer og daglig drift, vi snakker om det som ligger umiddelbart foran oss og går gjennom kalenderen for de neste ukene. Der kan alle ledd i organisasjonen komme til orde, komme med innspill og være med på å forme skolehverdagen. Etter hver ferie begynner vi med en felles økt på plandagen der vi forbereder oss sammen på den neste perioden i skoleåret. På plandagene deler vi suksesshistorier med hverandre. Vi fokuserer på det vi kan og mestrer og forsker i hva som gjør suksesshistoriene mulig. Det er viktig kunnskap når hverdagen krever sitt.

– Personal møtet er også med når vi lager ny årsplan og timeplan. Det er viktig at alle kan være med å påvirke. Det hender for eksempel at det pedagogiske personalet i sin iver i planleggingsfasen glemmer at kjøkkenet har en turnus som også må med når kabalene skal legges.

PERSONALKOR OG -TUR

– Men det er viktig å ha det hyggelig sammen. Personalkoret som synger første skoledag er viktig. Alle synger med sitt nebb og det lyder faktisk veldig bra! I etterarbeidsuken prøver vi å finne på noe utenom det vanlige. Sånn ca hvert tredje år drar vi på en litt lengre tur med et par overnattinger. Det er lurt å komme seg helt vekk og ikke bli minnet om ting som burde gjøres. Julebordet den dagen elevene drar hjem på ferie er det få som vil gå glipp av. Da deler avdelingene ut priser til hverandre – både nid-priser med et glimt i øyet og hederspriser. Fellesopplevelsene er viktige for å bygge samhold og for å se hverandre utenfor jobben.

– Vi har jobbet målbevisst med å skape ett personale i flere ti-år. Det er ikke gjort i en fei, men du verden så flott det er når vi drar sammen og har ett felles mål for øyet – å møte elevene som tydelige og engasjerte voksne i tråd med skolens målsetting, avslutter Morten Eikenes.

PRAKTISK PERSONALE + FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET = SANT

Folkehøgskoleforbundet melder om medlemsnedgang. Samtidig finnes det mange potensielle medlemmer ute på skolene som kanskje ikke helt kjenner til forbundet – det praktiske personalet. Det er ikke til å komme fra at Folkehøgskoleforbundet og det praktiske personalet ikke alltid har hatt et =-tegn. Det er nå opp til oss, hvert enkelt medlem, å ønske dem velkommen.

AV KRISTIN SMITH, ADMINISTRASJONSLEDER RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

Da jeg begynte på Ringerike folkehøgskole i '97 spiste kjøkken og vaktmestere nede på kjøkkenet. Renholderne startet så tidlig og hadde så små stillinger at de var ferdige på jobb før matpausen startet. Det er nok flere som kan nikke gjenkjennende til dette rundt omkring på skolene. Men litt etter litt har vi her på skolen fått ta plass og del i folkehøgskolehverdagen. «Lærer-værelset» har blitt til «Personalommet», et begrep som har tatt tid å venne seg til og innarbeide.

Det er i dag en selvfølge med ukentlige personalmøter og på plandagene bestemmes årsplaner og grunnregler av hele kollegiet. Vi i det praktiske personalet har sosialpedagogisk arbeid med opplæring og veiledning av elever i praktisk arbeid, valgfag, fellesfag og morgensamlinger, og vi kan være med som etasjelærere ute på internatene. Tilsvarende utvikling finnes helt sikkert ute på andre skoler.

SENDREKTIGHET I SYSTEMET

Denne utviklingen har jeg ikke erfart i like stor grad i Folkehøgskoleforbundet. Mens vi ute på skolene har blitt inkludert, og ikke minst blitt sett for den ressursen vi er, har det vært en sendrektighet, både sentralt og gjennom distrikts- og lokallag, i å utvikle forbundet

FOTO: ØYVIND KRABBERØD

«Å være organisert i Folkehøgskoleforbundet gir oss folkehøgskoleansatte noe mer enn vi får i en annen fagorganisasjon»

til å omfatte alle folkehøgskoleansatte. Jeg har selv vært organisert tradisjonelt tidligere, og opplevde en usikkerhet ved å bytte fagforening. Kunne til-litsvalgtapparatet nok om vilkår på vårt område? Var vi som gruppe ønsket i forbundet, sentralt og lokalt? Ville jeg som driftsansatt drukne i alle lærermedlemmene? Spørsmålene forble ubesvarte, og det tryggeste ble å bli der jeg var. Heldigvis tok jeg mot til meg til slutt.

ET FORBUND FOR ALLE

Også langsomme ting går fremover. Folkehøgskoleforbundet har tatt flere grep for å inkludere det praktiske personalet. Spesielt vil jeg trekke frem *Praktisk utvalg*. Med vårt eget utvalg er det satt fokus på oss som gruppe, og ikke minst gir det oss et forum som jobber spesielt med utvikling av vår plass i folkehøgskolen. Det er også satt fokus på nyansatte, der praktisk personale introduseres til folkehøgskolen gjennom et eget opplegg. Etter at distriktslagene ble oppløst er lokallagene ute på skolene oppfordret til å danne styre, der en av representantene er fra praktisk personale. Dette er viktig, og på tide! Sammen med skoloring av tillitsvalgte i avtaleverk for praktisk personale vil Folkehøgskoleforbundet fremover være et fullverdig alternativ til andre fagforeninger.

«Vi er ikke flere skoler og ansatte enn at vi må stå sammen»

HVORDAN VINNE DET PRAKTISKE PERSONALET?

Folkehøgskoleforbundet har snudd seg rundt og lagt til rette for denne gruppen medlemmer. Hvordan gjør vi praktisk personale kjent med hvordan det fungerer i dag? Hvordan overbevise om at de får noe mer, noe bedre, om de melder overgang? Å være organisert i Folkehøgskoleforbundet gir oss folkehøgskoleansatte mer enn vi får i en annen fagorganisasjon. For i tillegg til et forbund som arbeider for våre vilkår, arbeider de også for skoleslagets betingelser. Folkehøgskolenes livsgrunnlag er på mange måter gitt de premisser myndighetene til enhver tid gir oss. Det er ikke lenge siden både statsstøtten og stipendordningen ble ristet i av ulike partier.

Uten levelige betingelser kan våre arbeidsplasser bli utrygge. Ved å formidle dette til det praktiske personalet signaliserer vi både at de er velkomne, samtidig som vi sikrer oss selv en sterk og levedyktig organisasjon gjennom et godt og nødvendig medlemsgrunnlag.

VI ER EN FOLKEHØGSKOLE – OG ETT PERSONALE MED!

Vi er ikke flere skoler og ansatte enn at vi må stå sammen. Ved å bli en anerkjent del av folkehøgskolen ligger det også et ansvar hos oss i det praktiske personalet. Ved å bli inkludert og få en plass, er det både naturlig og en selvfølge at vi også bidrar tilbake gjennom innmelding i Folkehøgskoleforbundet. Her må praktisk personale kjenne sin besøkestid. *Det er på høy tid å tre inn, døra er åpen og det er ikke lengre grunner til å stå utenfor.*

Ønsker vi å være inkludert må vi også inkludere oss. Vi er ikke ett personale om vi velger å stå utenfor.

SAMTALEBASERT UNDERVISNING

Men er vi sikre på at vi faktisk ser og snakker med alle elevene?

Vi ønsker å være et skoleslag som ser elevene og som snakker med dem både i formelle og uformelle sammenhenger. Her er et opplegg som kan tydeliggjøre hvem vi ser og hvem som trenger litt ekstra oppmerksomhet.

Utstyr: Store plakater med bilder av elevene med plass rundt bildene. Hvite, runde, små «solgt» klistremerker tilsvarende antall elever x antall ansatte som skal gjøre oppgaven. Røde, grønne og gule tusjer. Fargelegg flere ark med lapper i rødt, gult og grønt.

Fremgangsmåte: Alle i personalet utstyres med røde, grønne og gule klistrelapper. De fester røde lapper på elever de har snakket lite med, gule på elever de har hatt vanlig hverdagssnakke med og grønne på elever de har snakket «om livet» med. Dette gjelder også elever på egen linje som i utgangspunktet skal være grønne pga elevsamtalene. Disse lappene gjelder samtaler utenom elevsamtalene. Personalet kan med hell bli enige om hvilke kriterier som ligger til grunn for røde, gule og grønne elever. I utgangspunktet skal det dreie seg om en samtale på elevens premisser om elevens virkelighet.

Utfordring: Hvis man ønsker å gå grundigere til verks, kan man bruke litt større klistrelapper og skrive initialene til personalet på dem. På den måte får personalet i tillegg innsikt i hvem som snakker med hvem. Spesielt interessant er dette hvis det praktiske personalet er med.

Erfarings: Det er interessant å se tydelig hvem vi ser og ikke ser. Det blir ikke lenger «tro» og «følelse», men virkelig. Gjør vi det tidlig i året, kan elever fanges opp og dermed ha en større sjanse for å bli inkludert og sett.

Takk til kollega Marie Risan ved Ringerike folkehøgskole, som introduserte opplegget.

BENEDICTE HAMBRO,
RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

MENTORORDNING I FOLKEHØGSKOLEN

Til høsten starter en ny mentorordning opp som et pilotprosjekt på tre folkehøgskoler. Målet med prosjektet er å skape motivasjon for ny læring og fullføring av videregående opplæring for ungdom som går på folkehøgskole uten å ha fullført videregående.

AV MARIT ASHEIM

– Det skal bli spennende å se hvordan folkehøgskolene kan bidra med det vi er gode på for bedre fullføring av videregående opplæring. Prosjektet har stor oppmerksomhet hos Kunnskapsministeren og i fylkene, sier koordinator for mentorprosjektet Øyvind Brandt.

Fem ansatte ved hver av folkehøgskolene Ringerike, Risøy og Skiringssal har i mars vært gjennom et eget mentor-kurs. Fra skolestart høsten 2016 skal de alle fungere som mentorer for hver sine elever ved skolen. Pilotprosjektet er i første omgang ment å omfatte 30 elever, som alle har søkt seg til folkehøgskolene uten å ha fullført videregående opplæring i forkant.

VANLIGE ELEVER

Mentorelevne har søkt seg til folkehøgskolene på helt vanlige plasser. Elevene som inngår i målgruppen blant skolens elever vil noen uker etter skolestart få tilbud om å delta i prosjektet, og deltagelse er helt frivillig. Velger de først å bli med, forplikter de seg til å være med ut skoleåret. Hos elevene må det være et ønske om å etter hvert skulle gå tilbake og fullføre påbegynt videregående opplæring. Litt inn i skoleåret kobles elevene sammen med den av de ansatte som skal fungere som mentor. Mentorelevne følges opp i samtaler med egen mentor gjennom hele folkehøgskoleåret, og i inntil ett år etter avslutning.

Pilotprosjektet bygger på et tilsvarende arbeid i Danmark. Der har prosjektet vist at hele 85% av de som er med i

ordningen enten er i arbeid eller skole etter gjennomført program. Målet er å få tilsvarende resultater av den norske mentorprosjektet. Det er Kunnskapsdepartementet som finansierer pilotprosjektet, og Folkehøgskolerådets ønske er at ordningen etter hvert skal omfatte flere skoler. For elevene er deltagelse i prosjektet helt gratis.

EVALUERES EKSTERNT

Mentorkurset ble holdt av Anne Liv Kaarstad Lie, høgskolelektor ved Høgskolen Sørøst-Norge. I løpet av to dager fikk deltagerne et grunnkurs i mentaliserende veiledning. Gjennom både teori og praktiske øvelser fikk mentorene en innføring i fire ulike samtalenivåer for veiledningssamtaler. Dette kommer i tillegg til eksisterende elevsamtaler som allerede gjennomføres på folkehøgskolene, men gjennom mentorordningen vil elevene få mye mer tid til både samtale og veiledning.

Prosjektet skal dokumenteres og evalueres av Høgskolen i Sørøst-Norge. Det er høgskolelektor Ragnhild Evensen som vil lede dette arbeidet. Gjennom kvalitative intervjuer skal de se på problemstillingen *Hvordan bidrar folkehøgskolen med mentorordningen til at ungdom, som har avbrutt videregående opplæring, blir motivert til å fullføre utdanningen?* Underveis skal de også se på forventningene både hos elever og mentorer til ordningen.

FRAFALL I VIDERE GÅENDE SKOLE

Nærmere 30% gjennomfører ikke videregående opplæring. Det inkluderer både de som slutter og de som fullfører uten å bestå (tall fra Vestfold fylke, relativt likt sett på landsbasis). Ungdommene følges opp av Oppfølgingstjenesten i eget hjemfylke frem til de er 21 år, med ønske om å gjennom ulike tiltak og aktiviteter motivere og hjelpe ungdommene tilbake til opplæringen de hoppet av.

De fire hovedårsakene til at ungdom avslutter videregående opplæring:

- Lave karakterer fra ungdomsskolen (mangler faglige forutsetninger for å gjennomføre videregående opplæring, har ofte mye fravær)
- Vanskelige familieforhold
- Psykisk helse, rus (sosial angst, depresjon, lite mestringsfølelse, lav selvfølelse)
- Mangler læreplan i bedrift (mange gjennomfører både VG1 og VG2, men får ikke fagbrev)

Hva risikerer elevene som avslutter videregående opplæring uten å fullføre?

- 2 til 4 ganger så høy risiko for å motta støtte fra NAV
- 3 til 5 ganger så høy risiko for å bli arbeidsledig
- 10 ganger økt risiko for å bli mottaker av sosial støtte

Hva kjennetegner ungdom som klarer seg bra?

- Positive kvaliteter, tiltrekker seg positive tilbakemeldinger
- Evner danne følelsesmessige bånd
- Et ytre støtteapparat

→ Påvirkningsfaktorer

- Vennskap forebygger depresjon (det å ha en bestevenn)
- Få et endret sosialt fellesskap (trygge rammer)
- Opplevelse av sammenheng, meningsfullhet og begripelighet.

På folkehøgskole med mentor

Til rådgivere i videregående opplæring og oppfølgingstjenesten

Fra filmen Salte Kyss III, Shwan Dler Qaradaki – se den på YouTube.com

FESTSPILLENE I NORD-NORGE, HARSTAD 18.–25. JUNI 2016

QARADAKI AS PRIME MINISTER – URPREMIERE

Festspillkunstner Shwan Dler Qaradaki iscenesetter seg selv som statsminister med flyktning-bakgrunn. Med vegginstallasjon, foto og film beveger årets festspillutstilling seg i grenselandet mellom kunst og politikk.

AV ØYVIND KRABBERØD

Festspillutstillingen 2016 «Qaradaki as Prime Minister» setter fokus på forskjellene ved å leve i et diktatur og et demokrati. Den prisbelønte kurderen Shwan Dler Qaradaki setter krigsbilder fra media inn i en kunstkontekst. Hvordan reagerer vi når vi daglig serveres bilder av statsledere, som uttaler seg skarpt politisk og tar viktige avgjørelser på vegne av oss?

Denne separatutstillingen berører sterke tema som ytringsfrihet, identitet, tilhørighet, asylproblematikk og ikke minst kunst som påvirkningskraft. Det hele iscenesatt med en leken, humoristisk og ironisk tone. Qaradaki tar i bruk flere teknikker og elementer i utstillingen som vil bestå av en vegginstallasjon, foto og video. Dette blir en engangsopplevelse i festspillbyen Harstad, da kunstneren vil utfolde seg direkte på veggene i Galleri NordNorge.

Dokumentarvideoen «Butterfly Hotel» tar utgangspunkt i fire politiske flyktninger som vender tilbake og konfronteres med minnene fra flukten til Norge fra Kurdistan, et par tiår tilbake. Tittelen «Butterfly Hotel» er navnet flyktningene ga til en park i Athen, der de overnattet i pappesker om natta. De deler sterke minner fra fluktruten til sitt nye hjemland Norge, som lot dem vente på varig oppholdstillatelse i 12 år.

Festspillene i Nord-Norge er et årlig kulturarrangement og festival i Harstad i Troms som blir arrangert av en stiftelse med samme navn.

Festspillene varer vel ei uke rundt sankthans. Direktør er Maria Utsi (fra august 2015). Festspillene ble første gang arrangert i 1965.

WIKIPEDIA

Shwan Dler Qaradaki fikk høst 2015 årets nykommerpris av Kulturrådet, på grunn av sine sterke historier, fortalt gjennom et solid kunstnerisk uttrykk. I 2014 fikk han også Oslo kommunes kunstnerpris. Han er spesielt blitt kjent for det tredelte filmarbeidet «Salte Kyss» der han tar utgangspunkt i sin egen flukt fra irakisk Kurdistan til Iran, da Saddam Hussein angrep. Han har de siste årene hatt en rekke separat- og gruppeutstillinger i både inn- og utland. Qaradaki er også kjøpt inn av en rekke offentlige institusjoner, blant annet Oslo kommune, Buskerud fylkeskommune og Fundacion Pablo Atchugarry.

Shwan har studert ved Institute of Fine Arts i Nord-Irak og fullførte kunstutdannelsen sin i Norge ved Kunsthøgskolen i Oslo i 2009. Qaradaki er født i 1977 i Sulaimani, som er i den irakiske delen av Kurdistan.

Arild Mikkelsen holdt morgensamling ved Vårkonferansen på Nordiska folkehøgskolan i april, her gjengir vi den i sin helhet.

OM Å LEVE DIALEKTISK

Jørgen Bukdahl har skrevet ei bok han har kalt «De to spor». Metaforen «de to spor» har gått igjen i nordisk folkehøgskoledebatt gjennom mange år. Vi finner det allerede da Askov Højskole ble startet i de to foredragene som ble holdt den gangen: ett om nordiske myter, og et annet om «spat hos heste». Det tilsynelatende fullstendig unyttige og det helt matnyttige. Vi finner det to sporene igjen i motsetningen mellom formell kompetanse og realkompetanse, mellom dannelses og duelighet, eller mellom det timelige og det evige.

Magien i nordisk folkehøgskole ligger nettopp i kombinasjonen av det tilsynelatende unyttige og det nyttige, det vi kan avklare gjennom begreper og det vi ikke helt får satt ord på. Det er dette Grundtvig fanger inn når han lar kjærlighet og erkjennelse gå opp i en høyere enhet slik vi finner det i verset: «Og han har aldrig levet, som klog på de er blevet, han først ej havde kjær», eller i strofen «Immer lysten driver verket, elsker det I vil forstå». Dette er folkehøgskolens indirekte metode: først elske, så kan vi lære, først elske, så forandre. Når Urd kom med sine gaver, håp, drømmen om det gode livet, var det tid for unge mennesker å dra på folkehøgskole. Grundtvig kalte dette for «Aandens Skabertime». Lakmustesten på om folkehøgskoleoppholdet har vært bra, er at elevene har fått næring til sine framtidshåp, sine visjoner og drømmer.

ANSVAR FOR HVERANDRE

Denne grunnleggende visjonen om dype endringer møter motstand i dagens samfunn. Jeg har som sikkerhet mot denne motstanden forordnet meg to sitater som jeg går med i lommeboka:

«Den enkelte har aldrig med et andet menneske at gjøre uden at han holder noget af dets liv i sin hånd. Det kan være meget lidt, en forbigående stemning, en oplagthed, man får til at visne, eller som man vækker, en lede som man uddyber eller

hæver. Men det kan også være forfærdende meget, så det simpelthen står til den enkelte om den andens liv lykkes eller ej». Løgstrup fra «Den etiske fordring».

«Dersom dere vil se fred i Syria, Afghanistan og Pakistan, dersom dere vil få slutt på krigene, så send bøker istedet for våpen. Send blyanter i stedet for stridsvogner, og send lærere i stedet for soldater». Malala Yousafzai.

De to spor uttrykkes gjennom disse to sitatene. Det første sitatet uttrykker et menneskesyn basert på et nærhetsetisk grunnsyn og sier noe om det fundamentale ansvaret vi har for hverandre, vakkert og alvorlig, og jeg hører nyere filosofer som Levinas og Axel Honneth i dette Løgstrup-sitatet. Det andre sitatet uttrykker en samfunnsmessig og politisk visjon, en drøm som burde skrives ut i alle verdens byer og i alle verdens maktsentra.

SVEKKET ARBEIDERBEVEGELSE

Folkehøgskolens visjon om dype endringer bør henge sammen med disse to sitatene, men møter hard motstand i dagens samfunn. Vi arbeider i et markedsorientert nyliberalistisk samfunn der også kunnskap har blitt en vare slik Bernt Gustavsson sier det i siste nummer av «Folkhøgskolan». I dette samfunnet blir enkeltindividets eksistensielle utfordringer til omstillingsparathet på markedets premisser.

Den amerikanske filosofen og feministen Nancy Fraser skriver om det hun kaller imaginasjonens krise, og hun mener dagens situasjon minner om, eller har paralleller til den store verdenskrise i mellomkrigstiden. Vi har:

- Dyptgripende og strukturelle økonomiske problemer
- Framvekst av høyre-radikale bevegelser i mange land
- En svekket organisert arbeiderbevegelse
- En parlamentarisk politikk som ofte dreier seg om å administrere kutt i offentlige budsjetter.

Nancy Fraser er ikke kommunist, men sier at Sovjetunionens blotte eksistens var dog en slags påminnelse om at det fantes et alternativ. Så falt Berlinmuren, kommunismen krakelerte, og vi står i dag overfor en imaginasjonskrise og en frigjøringskrise, sier Fraser. Tilsynelatende har Maggie Thatcher sett med sitt «There Is No Alternativ» TINA. Det er ikke noe alternativ i sikte til liberalisme, markedsorientering og vestlig

«Nordisk folkehøgskole har et politisk og menneskelig grunnsyn å holde fram, og dette synet må det kjempes for»

konsumkultur. I en slik situasjon slår den slovenske filosofen Slavoj Zizek til med sine fire apokalyptiske ryttere:

1. den verdensomspennende økologiske krisen
2. ubalansen i det økonomiske systemet
3. den biogenetiske revolusjonen
4. de eksploderende sosiale ulikhetene

Så hva gjør vi i en slik situasjon?

FOLKEHØGSKOLEN KAN GJØRE EN FORSKJELL

Heldigvis finnes det andre røster som har andre synspunkter og som har håp i sikte. Noen slår fast at «Another World Is Possible», vi har sett oppblomstring av anti-globaliseringsbevegelser, og vi hører budskapet til Thomas Piketty og Bernie Sanders i USA for tida. Nordisk folkehøgskole blir et lite, kan-skje vil noen si ubetydelig element i dette store bildet, men la oss holde fast i sitatet til Løgstrup. Folkehøgskolen kan gjøre en forskjell. Vi ser enkeltelevne. De månedene de er på folkehøgskolen skal de få håp og drømmer om det gode livet, gjerne trøst også, men altså først og fremst framtidshåp!

Nordisk folkehøgskole har et politisk og menneskelig grunnsyn å holde fram, og dette synet må det kjempes for. Og folkehøgskolen har ofte vist mot. Dog ikke alltid. Jeg skal nevne en episode der motet kanskje sviktet. Det kan hende det var klokt både av strategiske og taktiske grunner at norsk folkehøgskole i 1941, midt under krigen, holdt sine møter i neddempet og lavmælt form. Lørdagskvelden 1. september 1941, mens verden stod brann, avsluttet daværende Høgskulelærarlaget sitt årsmøte med et foredrag om stjerneverdenen, og deretter gikk hele forsamlingen ut «på det fredelege tunet på skolen og sang Fager kveldsol smiler». Det blir for lett vint å henge ut datidas folkehøgskole som feig, mange skoler var våkne i kritikken av okkupasjonsmakten, men likevel var det litt sårt å finne denne tildragelsen i det materialet jeg har gått gjennom i samband med boka om frilynt folkehøgskoles historie. I dagens situasjon mener jeg vi må tenke dialektisk, vi må synge både «Fager kveldsol smiler» og kampsanger.

Vi må arbeide for å vitalisere det dobbelte spor, knyte beinhard realisme og håp sammen til en enhet, og kanskje vi kan la oss inspirere av slagordene fra studentopprøret i Paris i mai 1968. Da lød parolene: Vær realist, krev det umulige og All makt til fantasien. Grundtvig skrev i en salme at vi skulle le av banesår og springe over grave. Vi må prøve å leve dialektisk.

FORANDRING ER MULIG

Postmodernismen på 1980- og 1990-tallet lanserte i ulike utgaver påstanden om at de store

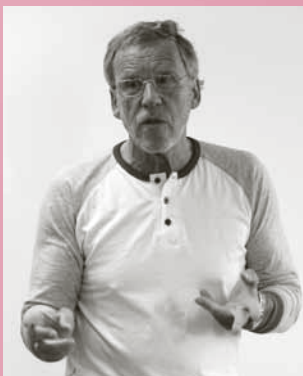
«Folkehøgskolen kan ikke redde hverken samfunnet, politikken eller religionen alene, men folkehøgskolen kan og skal gjøre en forskjell»

fortellingene var forbi. Samfunnet, og særlig filosofene vendte seg bort fra troen på at menneskeskapt framgang var mulig. Postmodernismen tok et skarpt oppgjør med modernitetens tro på framskrittet, på avsløringsstrategiene, på fornuften og på sannheten med stor S. Postmodernismen relativiserte tilværelsen. Alt var valgbart, identitet, kropp, livssyn osv. Milan Kundera kunne derfor skrive romanen «Tilværelsens uutholdelige letthet». Allerede Friedrich Nietzsche var redd for at framtida ikke skulle bli fylt med angst, men at denne angsten skulle forsvinne i en apatisk letthet. Jeg reagerte mot postmodernismens påståtte letthet, husker jeg. Jeg var redd for at relativisering og at alt ble valgbart kunne ødelegge oss. Nå i ettertid kan jeg se at oppgjøret med postmodernismen manglet en dimensjon. I postmodernismens overflatiske påstand om at alt var valgbart lå det jo også en tanke om at alt kunne vært annerledes. Det er en tanke vi trenger i dag i imaginasjonens krisetid.

Folkehøgskolen kan ikke redde hverken samfunnet, politikken eller religionen alene, men folkehøgskolen kan og skal gjøre en forskjell. Folkehøgskolen skal ikke bli et museum der gamle tradisjoner nærmest overlever på trass, men folkehøgskolen må heller ikke bli en skole der kulturelle og politiske utfordringer drukner i ny faglig og trendy overflatiskhet, men må holde fast i det dobbelte spor. Jeg skal avslutte denne morgensamlingen med et Grundtvigsitat som på sin måte summerer mye av det jeg har sagt. «Jeg påstår endelig, at når man betrakter Åndens verden med nordiske øine i christendommens lys, da får man begreb om en universalhistorisk utvikling, kunst og vitenskap, der omfatter hele menneskelivet, med alle dens krefter, vilkår og virkninger, frigjør, styrker og forlyster alt hvad der står i pakt med enkeltmandens, folkens og hele menneskeslægtens timelige velferd, og må nødvendig lede til den fuldkomneste forklaring, der på jorden er mulig». Dette skriver Grundtvig i Nordens Mytologi fra 1832. Dette er de to spor: menneskeslægtens timelige velferd pluss forklaring av livet. Spat hos hester og myter i en enhet!

Folkehøgskolens syn på dannelse er at forandring er mulig. Folkehøgskolen skal gi elevene framtidshåp. Så enkelt og så vanskelig!

ARILD MIKKELSEN

HØYT OG LAVT PÅ STATSRAAD LEHMKUHL

Høy!, svarer Ragnbild Vereide og Kjell Einar Larsen høyt og tydelig for å overdøve vinden, når de og resten av elevene ved Torshus folkehøgskole ropes opp på vakt på det skrå og bevegelige dekket. Høy betyr ja eller oppfattet på seilskutespråk. Vårturen med Statsråd Lehmkuhl fra Bergen til Shetland har i mange år vært avsluttende fellestur for alle elevene ved Torshus. Så også i år, hvor turen værmessig bød på sol, vind, regn og snø med dertil hørende skiftende sjø.

TEKST OG FOTO: ØYVIND BRANDT

SS STATSRAAD LEHMKUHL

- Tremastet stålbark – Norges største og eldste skværriggede seilskip.
- Bygget 1914 i Tyskland.
- Kjøpt til Norge og Bergen på initiativ av tidligere statsråd Kristofer Lehmkuhl i 1923.
- Seilte som skoleskip fram til 1966 kun avbrutt av 2. verdenskrig.
- Hilmar Reksten kjøper Statsraad Lehmkuhl i 1967 og forhindrer derved slag av båten til utlandet.
- Stiftelsen Statsraad Lehmkuhl opprettes og Hilmar Reksten skjenker skuta til stiftelsen som nå eier og driver skipet. Ut fra basen i Bergen.
- Største lengde 98 meter (321,4 fot)
- Bredde 12,6 meter
- Høyde mast over vannlinjen 48 meter
- Dypgående 5,2 meter
- Måler 1516 brutto registertonn
- Seilareal: 2026 m2 fordelt på 22 seil (litt underrigget)
- Dieselmotor 1125 HK som kan gi opp mot 11 knops fart
- Lugarplass til en besetning på 20
- Elevkapasitet 150
- Etter rehabilitering 1994–2005 fremstår Lehmkuhl som et av verdens best vedlikeholdte seilskip.
- Statsraad Lehmkuhl driftes hele året og deltar i en rekke seilaser.

↑ Kurs i seilhåndtering før entring i riggen.

Riggen er entret og seil settes. →

«Det ligger mye
historieoverføring
i et seilskutetokt»

Ragnhild kommer fra Gloppen i Sogn og Fjordane og Kjell Einar fra Egersund. Begge er de elever ved linja Høyt og lavt. Og høyt blir det, når det skal settes eller berges seil flere titals meter over dekk. Selv om man er sikret oppe i mastene, kiler det ekstra i magen når man entrer riggen, mens båten slingrer fra side til side, og du samtidig skal jobbe deroppe! Heldigvis er det frivillig om man vil opp i riggen. Noen var aldri oppe, en var der før noen hadde tenkt tanken på at det var en jobb å gjøre der oppe.

VAKKER SEILSKUTE

Elevene er delt i tre vaktlag. Disse avløser hverandre to ganger hvert døgn, slik at det alltid er et lag på vakt. Vaktene er på tradisjonelt vis delt opp fra 12 til 4 (hundevakta), 4 til 8 og 8 til 12 med hver sin farge. På vaktene står du enten til rors og styrer båten på ordre fra vakthavende offiser, holder utkikk framme på bakken etter båter eller annet som kan utgjøre en fare for skipet, går brannvakt runder på hele skipet eller er bøyevakt bakut på poopen. Resten av vaktlaget setter, justerer eller berger seil eller gjør annet nødvendig arbeid ombord. Er det rolige perioder får elevene kurs i knop og stikk, seilsetting og berging og førstehjelp.

Å erfare at vinden kan drive en så stor båt, og det å drifte en så vakker seilskute er opplevelse i seg selv. Selv om det var kjipt det første døgnet da halve elevgjengen lå og spydde, så er det stort å seile på gamlemåten, spesielt når en ikke har seilt i det hele tatt før, sier Ragnhild og Kjell Einar. De er også enige om at hele konseptet båt er flott og genererer mye overførbare læring. Alt fra at man er avhengig av hverandre (vi er

alle i samme båt) og utfordrende oppgaver til shantysang og samhold på tross av ulikheter. Seilturen er veldig konkret og blir folkehøgskole i andre potens, hvor man med gode opplevelser sammen med gode venner lærer å se seg selv og andre. Ragnhild og Kjell Einar er enige om at utbyttet av seilturen og folkehøgskolen, som livet ellers er avhengig av at du tar initiativ selv og gjør en innstas.

SOVE I HENGEKØYE

Spesielt flott var det når (nesten) alle seil var satt ut fra Shetland. Eller da vi dro opp mersseilet, hvor alle måtte springe med tauet i lange rekker, ler de to. Å sove i hengekøye på banjern gikk også greit. Hengekøye er jo en fin ting når skipet slingrer i sjøen, Men det kan være en prøvelse å få plass på badet når mange jenter skal ha sin tid foran speilet..

Mange i Norge har familie som er eller har vært nært knyttet til sjøen. Det er derfor spesielt å oppleve og tenke på hvordan de levde og seilte i gamle dager. Det står respekt av sjøfolk fra tidligere tider. Og det ligger mye historieoverføring i et seilskutetokt. Samtidig lærer man nyttige knop og bakgrunn for en rekke ord og uttrykk i vårt språk som kommer fra livet ombord i seilskutene.

Etter første døgnet gikk sjøsyken over. Dermed kunne også den kjempegode maten ombord nytes til fulle. Ragnhild og Kjell Einar anbefaler sterkt en tur med Statsraad Lehmkuhl og dets imøtekommende mannskap, der vi på solglitrende hav sakte passerer Marstein fyr på vei inn i skjærgården og Bergen etter fem døgn med sjøbein.

NILS FAARLUND: FRILUFTSLIV – EN DANNELSESREISE

Nils Faarlund vart tidleg ein viktig inspirator for meg. Eg hørte til det første kullet som fekk velje friluftsliv som fordjuping på Norges Idrettshøgskole (NIH) i 1972.

Det viktigaste grunnlaget for gleda ute i natur var rett nok lagt i ein turglad barndomsheim. Møtene og samtalen med og mellom Nils Faarlund, Arne Næss og Sigmund Kvaløy vart likevel skjellsettande for ei djupare forståing av dei verdiane som ligg til grunn for den norske friluftslivstradisjonen, for eigen adferd i natur og noko seinare for utøving av friluftsliv som lærar. Viktigaste læringa var nok at i friluftsliv vert ein aldri utlært!

Å lese boka er som å vende tilbake til erfarings- og læringstida dette året på NIH. Og det slår meg, vi lærte det som var vesentleg og fekk kunnskapar, ferdigheiter og naturkjennskap som står seg til alle tider, mot alle slags elektroniske dupedittar og tekniske risikovurderingar.

Naturen er umiddelbar og må forstås som det. Einaste vegen fram mot større forståing er gjennom aktiv utøving av friluftsliv og trening av eigen evne til observasjon og læring på bakgrunn av kva ein ser og kva som skjer! Sett slik er Faarlund i sin fulle rett til å omtale Friluftsliv i norsk tradisjon som ei dannelsesreise. Han nyttar ikkje mykje spalteplass på å definera og bestemme omgrepet danning, slike øvingar som vi er ekspertar på i folkehøgskolen. At han ikkje gjer nettopp det, gjer i alle fall meg nysgjerrig og årvåken når eg les, kvar er dannelsesdimensjonen i hans univers og korleis kjem den til syne i den praktiske utøvinga av friluftsliv? Den openberer seg undervegs på ferda, på same måten som livet blir til mens vi lever det i «sko-

len for livet». Askeladden er ein kjent metafor i Nils Faarlund's filosofi.

Det er spennande å lese om ein ambisiøs sivilingeniør sin veg inn i det verdi-baserte friluftslivet! Korleis barndom, drømmer og tøffe dramatiske hendingar i norsk turliv, førte ingeniørstudenten inn i eit univers som kom til å bli livsgjerninga hans, – å vinne venner for naturen og bidra til å gje folk kunnskapar og ferdigheiter slik at dei kan kjenne seg trygge og lage tur etter evne. Faarlund omtaler naturen som kulturens heim. Altså den staden vi alle kjem frå og bør ha eit eigartilhøve til. Friluftslivet er vegen heim, seier Nils Faarlund.

At mange av oss har vorte framande for eigen kultur og dei djupe verdiane som ligg i friluftslivet har vore ei drivkraft i livsgjerninga til Nils Faarlund. Han bruker sin tunge naturvitenskapelige ballast til å rope varsko når han meiner vi er på ville vegar. Dei «økologiske fotavtrykka» må ikkje bli så djupe at vi undergrev vår eigen eksistens. Friluftslivet er ein veg til endring med glede, seier forfattaren. I dette perspektivet ser han friluftsliv i den norske tradisjonen som ein del av løysinga når han peiker på trusselbiletet som vår moderne kultur står overfor.

I boka manøvrer Faarlund lett mellom micro- og makronivå og gir lesaren grundige forklaringar om korleis våre val påverkar det fotavtrykket vi set att etter oss. Bomull er t.d. ikkje alltid bomull og ikkje ein gong ull er alltid ull!

Nils Faarlund er sterkt inspirert av samtalepartnar og turkamerat, filosofen Arne Næss, og likeeins tankegods tilbaketil Albert Einstein når han greier ut om si tilnærming til natur. Her kan vi også finne grunnlaget for skepsisen hans

til «Fjellvettreglene», – både dei gamle og dei nye. Den djupare forståing av natur er ikkje tilgjengeleg gjennom reglar, men gjennom ei stadig tilbakevending til, og aktivt opphald i naturen.

Ferda og ferderådet er sentrale elementer i turfilosofien hans, å vere føre var, vite kem som skal vere med kor og kva tilhøve ein risikerar å møte på. Sikkerheitsmargin er eit betre utgangspunkt enn vurdering av restrisiko. «Fare er ikkje farlig for den som farer varlig» Slik kan berre Nils Faarlund få sagt det!

Det er ikkje noko prangande og i augefallande med det ytre i denne boka. Innvendig er den ei god blanding av gode og viktige refleksjonar om friluftsliv, menneskeverd og naturverd og praktiske ferdaråd. Samtidig som den inviterar til gode samtalar om dei viktige spørsmåla, gir den også ei rekke gode tips til den som er undervegs.

Boka var med i sekken min når fire bestemødre la ut på 17 dagars ferd gjennom Finnmark og Indre Troms april 2016. Samtalane oss i mellom vart utan tvil meir interessante og naturforståinga styrka etter høgtlesing frå boka! Ta boka med neste gong du drar på tur!

Takk til Nils Faarlund og takk for ferda til Jorunn, Torunn og Bodil!

MAI-EVY BAKKEN

FRILUFTSLIV – EN DANNELSESREISE

NILS FAARLUND

PRIS: 299,- (+ EKSP 45,-)

OMFANG: 160 SIDER, HEFTET MED KLAFFER

LJÅ FORLAG 2015

WWW.LJAFORLAG.NO

KUNSTEN Å KUNNE

Per Inge Båtnes har skrevet ei bok om lede og glede i det personlige kunnskapslivet. Per Inge Båtnes har arbeidet innafor det voksenpedagogiske feltet i ei årrekke. Han har vært tilsatt i Voksenopplæringsforbundet i mange år, har jobbet en kort periode i folkehøgskolen, og er nå forsker ved Høgskolen i Oslo og Akershus. Han er idehistoriker med erfaring både som lærer og veileder. Han hadde en viktig artikkel i antologien som kom til 100-års jubileet til Norsk Folkehøgskolelag, *Livslust og Skolelyst*.

Denne nye boka er både krevende, morsom og inspirerende. Per Inge Båtnes makter i boka si å gjøre store ting små, og små ting store. Han setter trivialiteter som strikking, snekring, bilkjøring og skøyteøving inn i store teoretiske og pedagogiske rammer, og gjør samtidig grunnleggende spørsmål om kunnskap om til ganske enkle hverdagsproblemer. Dette grepet gjør boka både krevende og morsom. Jeg har hatt noen interessante timer i godstolen, boka er blitt full av understrekninger og merknader.

Hovedperspektivet i boka er voksenpedagogikk. Per Inge Båtnes er oppattatt av hvordan voksne mennesker skaffer seg kunnskap, hvilken glede de har av denne kunnskapen og hvordan kunnskapen forholder seg til det praktiske livet. Han hevder at «individuell kunnskap er «ein sårbar vekst», og voksnes kunnskap må vedlikeholdes om den ikke skal gå tapt. Boka består av tre deler: stadfesting av kunnskap, avvising eller kritikk av kunnskap, og til sist bærekraftig kunnskap.

Per Inge Båtnes har en enorm lesing bak seg og de teoretiske perspektivene er mange og fruktbare. Samtidig skriver han enkelt, noen gang utkrystalliserer det seg setninger som nesten blir en slags visdomsord om kunnskap. Her kommer et knippe slike. «Evna til å leggje frå seg det eigne perspektivet, det som ein kanskje har forelska seg i, og leve seg inn i ein annan sitt perspektiv heilt til ein skjønar den andre, er ei

undervurdert glede». Flott sagt, vel verdtt å tenke gjennom for folkehøgskolelærere! «Eit moderne menneske er sårbart på same måten som ein edderkopp som får øydelagt delar av spindelvevet sitt». Her fanger Per Inge Båtnes opp utfordringene det moderne samfunnet med teoretiske endringer og stor mobilitet stiller godt voksne mennesker overfor. «Det å vite og det å kunne må finne saman så ofte som mulig». Danning for Båtnes er å kombinere det vi må vite om for eksempel historie og kultur med det vi må kunne i samhandling og relasjoner til andre mennesker i dagliglivet. Til sist i min utvalgte sitatbunke følgende alvorsord til alle lærere uansett skolelag: «Også ein lærar kan ofte, medvite eller umedvite, kome i skade for å skru ned subjektstyrken hos eleven eller studenten. Når den relativt kunnskapsrike møter den relativt uvitende er det alltid fare for å trå feil på dette punktet – den kunnskapsrike må alltid hugse på at eleven ikkje manglar subjektstatus fordi om han kan lite eller ingenting, men han manglar kunnskap». Dette siste perspektivet understreker Båtnes som særlig viktig i arbeid med innvandrere og med folk fra andre kulturer.

Det ligger et samfunnskritisk perspektiv under store deler av boka til Båtnes. Han henviser flere ganger til den amerikanske sosiologen Richard Sennet og hans bok om de dramatiske livsomstillingene i det amerikanske samfunnet som har medført at kompetansen og kunnskapen til mange mennesker har blitt nedvurdert og nullet. Per Inge Båtnes stiller seg kritisk til at læring skal brukes som pressmiddel fra samfunnets maktthavere til omstilling og endring. Livslang læring og slagordet «ansvar for egen læring» blir da en kompensasjon for et fall i kunnskapsstatus mer enn inspirasjon til å få ny kunnskap. Og samtidig argumenterer han for at *motivert for å lære noe* må framheves i stedet for *motivasjon for å lære*. Han skriver: «Motivasjonsteoriane er med andre ord som skapte for dei mest velstående

i samfunnet, for det er jo oftast dei som kan vie seg til noko indre, og som kan sleppe fri av det trykket som pressa livssituasjonar alltid øver på dei usituerte i samfunnet. Dei sosialt vanskelegstilte blir i tillegg pedagogisk marginaliserte fordi herskande teoriar ikkje tek opp i seg den verkelege situasjonen deira». At indre motivasjon står for glede, mens ytre motivasjon står for tvang, er Båtnes uenig i. Den som finner glede i kunnskapen som jobben gir må innrømmes like stor glede som den som fordyper seg i kunnskapen for dens egen skyld.

Per Inge Båtnes skriver om den kunnskapen som av en eller annen grunn visner eller blir borte, og at det faktisk skjer at kunnskap kan miste sin bruksverdi. Idealet hans er den kunnskapen som vedlikeholdes og stadfestes utfra den situasjonen den enkelte er i. «Eg har prøvd å tenkje meir som ein konservator enn som ein pedagog, eg har lukta etter teikn på rote i kunnskap som alt er etablert hos eit menneske. Og eg har hatt som mål at lesarar av boka skal bli flinkare til å lukte på eigen kunnskap, drive inspeksjonar i eige kunnskapsliv og bli betre i stand til å gjere internrevisjonar for å endre personleg kunnskapspraksis når det er nødvendig». Han har oppnådd akkurat det med boka, både det å gå på oppdagelsesferd i egen kunnskap med internrevisjon for øye, samt å oppdage glede ved den kunnskapen som har vist seg som holdbar. Derfor har boka vært både krevende og inspirerende, men altså virkelig til å anbefale.

ARILD MIKKELSEN

KUNSTEN Å KUNNE

PER INGE BÅTNES
GYLDENDAL
AKADEMISK
OSLO 2015
312 SIDER
NYNORSK
PRIS: 425,-

VEFSN FÅR E-SPORT LINJE

Folkehøgskolen i Mosjøen drar nytte av lokal kompetanse for å lokke til seg data-spillerne.

E-sport blir stadig større verden over. Konkurransene foregår ofte i store saler eller stadioner, og trekker et stort antall publikum og deltakere. Foto: Privat

– Vi prøver hele tiden å utvikle oss i forhold til ungdomsgruppen og trender i tiden. Nå prøver vi dette og ser om vi får tilslag, sier lærer Nina Stimo ved Vefsn folkehøgskole Toppen.

Lokal kompetanse

Skolen har fått med seg en av Norges mest rutinerte e-sport managere, Kim-Erik «Zarotan» Aanes, til å utvikle den nye linja. Mosjøværingen har de siste fem årene driftet og eid GamersLeague eSport som har skapt norgesmestere på løpende bånd, i tillegg til flere internasjonale navn som har spilt for flere av verdens største lag.

– E-sport kom inn i folkehøgskolene for noen år siden, og fikk umiddelbart mye oppmerksomhet og mange søkere. Dette har vi på Toppen vært klare over, men det vi ikke visste var at vi hadde så høy kompetanse på området her lokalt, sier Stimo og sikter til nevnte Aanes.

HELGELENDINEN

LILLEAAS STILLER UT PÅ JESSHEIM

Kjetil Lilleaas har utstilling i Galleri Jessheim fra 30. april til 15. mai. Her presenterer han både rene malerier og pen- netegninger i kombinasjon med akryl og akvarell. Lilleaas kommer fra Gol, men bor på Jessheim hvor han er teaterlærer ved Romerike folkehøyskole. Han spiller også flere instrumenter og er aktiv i det lokale musikklivet. Blant annet som fast gitarist i Eidsvoll storband og vikariater som pianist eller trommeslaget i Travelin storband.

EIDSVOLL ULLENSAKER BLAD

FANT ULV I FJÆRA

Tirsdag ettermiddag fant noen elever fra en folkehøgskole en ulv i fjæra i Kåfjord i Alta. De var på kanotur da de kom over den døde ulven.

Statens naturoppsyn (SNO) ble tilkalt for å hente ulven, og Rune Somby i SNO forteller at ulven sannsynligvis er den samme som har vandret i indre Troms de siste ukene.

– Det er jo helt uvanlig å finne en død ulv i fjæra. Vi forstår ikke hva som har skjedd. Vi har undersøkt ulven, men finner ikke noen åpenbare skader. Ulven er nå sendt til Veterinærinstituttet som vil undersøke den for å fastslå dødsårsak, sier Somby til Nordlys.

FREMOVER

PASVIK FOLKEHØGSKOLE TRUET?

Årsmøtet til Finnmark Ap har vedtatt å beholde dagens skolestruktur, og det står Jensen Bech fast på – også etter at elevkostnadene ble kjent.

– Men er det mulig å spare så mye som 20 millioner kroner uten å legge ned skoler?

– Jeg tror vi skal unngå skolenedleggelsler, men vi er nødt til å gjøre noe, og vi må se på andre måter å drive på. Vi har sagt at vi skal se på Pasvik folkehøgskole, og videre utfasing av denne, og vi vil se på IB-linja. Vi ønsker også å se på måter å utvikle Losa på, og der kan det også ligge besparelse, sier han.

IFINMARK

SYNES AP-LEDELSEN ER FEIG

– Jeg frykter absolutt av vi skal bli mer utydelige i framtida, begynner den tidligere miljøvernministeren og fagforeningskjempen.

Han ble æresmedlem i «leppa fra Grorud» ble ikke mindre ærlig og direkte av den grunn.

– Ledelsens håndtering av flyktningkrisa er et eksempel på den utydeligheten jeg snakker om. Arbeiderpartiet skal da vel ikke konkurrere med Frp om å være tøffest i klassen når det gjelder utkastelse av flyktninger. Det går ikke an! Vårt idegrunnlag baserer seg på på solidaritet og humanisme, dette må vi signalisere krytstallklart.

– Men nestleder Trond Giske har ved flere anledninger uttrykt støtte til Frp's innstrammingstiltak?

Ja, og det har vært et helt feil signal å sende ut. Berntsen hever sine gråhvide øyebryn.

THORBJØRN BERNTSEN I MAGASINET DAGBLADET

ROBOTER

Robotene er kanskje ikke så synlige ennå, men de spiller allerede en viktig rolle, og ikke bare i industrien. Og viktigere skal de bli: I den nye bølgen av robotisering tar de over jobber vi hadde tenkt var forbeholdt oss mennesker. For dagens – og ikke minst framtidens – roboter er ikke bare utstyrt med fysisk styrke og utholdenhet, de er også «smarte». Ikke på samme måte som oss, men på måter som er mer enn gode nok til å utføre mange av de jobbene vi utfører. Og du kan ikke lenger regne med at utdanning er forsikring mot å bli erstattet av en robot.

BJØRN VASSNES I KLASSEKAMPEN

KALENDER 2016

8.–11. august 2016
9.–10. august 2016
9.–10. august 2016
8.–10. august 2016
15.–17. august 2016
15.–20. august 2016
2.–3. september 2016

14.–16. september 2016
19.–20. september 2016
20.–22. september 2016

19.–21. september 2016
22.–23. september 2016

26.–28. oktober 2016
8.–10. november 2016
17.–18. november 2016
1.–2. desember 2016

Folkehøgskoleuka 2016, Skiringssal folkehøgskole:

- Kurs for nye lærere i folkehøgskolen
- Kurs for nye praktisk personale i folkehøgskolen
- Kurs for nye rektorer i folkehøgskolen
- Dørstokkmila til ledelse i folkehøgskolen

Seniorkurs for ansatte i folkehøgskolen, Nestor, Melsomvik
Arendalsuka, folkehøgskolens stand nr. 7

Styrekurs for skolestyremedlemmer i folkehøgskoler for skolestyremedlemmer og rektor, Bergen

Informasjonsseminaret 2016, Oslo

Kurs for nye tillitsvalgte, Sanner Hotell, Gran på Hadeland

Tillitsvalgtkonferansen 2016, Sanner Hotell, Gran på Hadeland

Lærerutveksling FHS Norge Danmark, 1. samling, Danmark

Aksjonsforskning og bærekraft – folkehøgskolen for fremtiden: Oppstartsamling 2016/2017, Lillestrøm

Folkehøgskolenes lederutdanning, 2. samling, Bergen

Lederforum 2016 med årsmøte i IF, Gjøvik

Folkehøgskolenes lederutdanning, 3. samling, Drammen?

Internasjonalt seminar 2016, Oslo

Følg med på «Kalender» på www.folkehøgskoleforbundet.no for oppdateringer/mer informasjon, påmelding og nye arrangement.

WINNER-TAKES-IT-ALL-LOGIKK

Til nå har vi – og ikke minst økonomene – tatt for gitt at de jobbene maskinene tar over vil bli erstattet av nye jobber. Nå er ikke dette tilfelle lenger, og har ikke vært det siden år 2000. Dette er påvist av flere analytikere, som Erik Brynjolfsson og Andrew McAfee.

Så mens teknologiseringen har ført til større produktivitet og fortjeneste for mange gründere og kapitaliere, har den ikke ført til noen generell velstandsvekst. Tvert imot har den i mange land, som i USA, ført til en nedgang for det store flertall, og en voksende ulikhet i samfunnet. Dette er dels en følge av den digitale økonomiens winner-takes-it-all-logikk, men også av andre faktorer som svekkelse av fagbevegelsen.

BJØRN VASSNES I KLASSEKAMPEN

VOLDSOM KONKURRANSE

– Papirannonseringen er på vikende front, og når Google og Facebook tar en så stor andel av den digitale omsetningen så blir det vanskelig for mediehusene å skape vekst digitalt. Nettpublikasjoner merker den voldsomme konkurransen fra Facebook og Google, og det gjør at mediehusene både taper den digitale kampen og på papir. Google og Facebook har teknologi som gjør at det er vanskelig for norske mediehus å konkurrere.

JARLE THALBERG I DAGENS NÆRINGSLIV

#FHSliv

Repost fra @**eivindwaa** – To meget gode år på folkehøgskole avsluttes i armene på hun her. Jeg presiserer, som

så mange ganger før, at jeg er mannen i forholdet – hun er bare sterkest, og tøffest, og best.. vi stopper der vi tror jeg. **#godS #fhsliv**

Repost fra @**ida-singerlarsen** – Folkehøgskoleåret har gått så fort, samtidig har man lært så mye forskjellig, blitt

kjent med så mange, opplevd så mye, og fått gode venner. Og ikke minst virkelig hatt verdens beste lærer. Så takk-nemlig! Sogndal har vært, og er fantastisk **#sogndalfhs #fhssavn #fhsliv #avslutning #fantastisk #sogndal #savn #2016**

Bilde fra @**ingridastrup** – Takk for et helt utrolig år. At det er over er ikke til å tro **#morefhs**

#fhsliv #ekstremsportklassen

Repost fra @**sunnhordlandfhs** – Siste skoledag og tid for å skrive ned minner i årboka:) Takk til elevene for et

flott år! **#sunnhordlandfhs #sunnhordland #folkehøgskule #fhsliv #sunnfolk**

DORTE BIRCH

@folkehogskolene på

Vicky B @svictoria_lb · ·

Vil ikke tenke på å avslutte folkehøyskole året... Begynner bare å grine:(mitt beste år noen sinne!

Milos Rados @milos92 · ·

"Parsermoni er nesten som folkehøyskole når noen blir utvist" - engasjert samboer om #paradisehotel

Katrine Hoff @HoffTine · ·

SKAP Kreative folkehøyskole blir en superspennende skole å følge med på!

NRK Sørlandet @nrksorlandet

Tror på gründerskole tross lavt søkertall: Nyoppstartede SKAP folkehøgskole vil samle 100 elever til et innova... bit.ly/20ti1Vh

solveig @blomstersolveig · ·

Det er ingenting jeg gleder meg mer til en folkehøyskole til høsten

sara Δ kristine @mindretall · ·

altså, du skal få lov til å dra på folkehøyskole, men bare husk at det er alt du kommer til å snakke om i fremtiden. og alle hater det.

MARIT AASHEIM

AMBJØRNSSEN

Selv har Ingvar Ambjørnsen allerede etablert nye forretningsmodeller for litteraturen sin. For et par år siden begynte han å spe på inntekten sin ved at tå med Elling på turné. Norges kanskje mest kjente romanfigur har i tillegg fått sin egen blogg.

Disse aktivitetene er Ambjørnsens reaksjon på hvordan bokbransjen prisseretter bøker. Istedenfor å gi ut nytt Elling-materiale så snart det er klart, reiser han rundt i Norge og tar penger for å lese det opp.

- Hvis jeg gir ut en bok i november, slår de bunnen ut av hele *skiten* i. mai året etter. Det er et alvorlig angrep på forfatterens økonomi. Mitt svar er at jeg turnerer med eget stoff som forlaget ikke får. I hvert fall ikke før jeg er ferdig med å reise rundt med det, sier han.

AFTENPOSTEN

TERJE NILSEN

Åge Aleksandersen, Helge Jordal og Bjørn Sundquist har verbale gjesteopptredener. Norske artistkolleger og kunstnere har oppdaget Terje Nilsens talent for lenge siden. Han er artistenes artist.

Nå søker Nilsen ly fra oppmerksomheten og folkemengden på øya. Han stiller seg i en solvegg ved fyret. Tenner en ferdigrullet røyk han plukker frem fra eget etui. Det lukter helt annerledes enn vanlig tobakk. «Det var jeg som skrev Mjelle. Jeg gjør hva vil», pleier han å fleipe. Han spør om vi vil ha.

A-MAGASINET

DEGRADERING EN DEL AV STYRINGSRETEN?

Vi har i de senere år sett en økende tendens til at arbeidsgivere ved omstillinger ensidig tar fra arbeidstakere deres stilling og tilbyr en annen og lavere stilling i virksomheten. Dette går ikke bare ut over ledere, også arbeidstakere med stort fagansvar kan være utsatt for dette.

Begrunnelsene kan være mange, fra de tilfeller hvor arbeidsgiver slår sammen avdelinger til de tilfeller hvor arbeidsgiver fratar arbeidstakere leder- eller fagansvar som følge av at de for eksempel ikke er fornøyd med deres ytelse. En del arbeidsgivere legger feilaktig til grunn at de har styringsrett når de foretar slike endringer. Det spørsmålet som reiser seg er imidlertid om styringsretten i det hele tatt strekker seg så langt som til å degradere personer. Utgangspunktet er at arbeidsgiver har styringsrett så langt ikke lov- eller avtaleverk er til hinder for det. Ved vurdering av om en endring ligger innenfor styringsretten, tar vi utgangspunkt i den enkelte arbeidstakers arbeidsavtale. Hvis det fremgår av arbeidsavtalen at man er ansatt i en lederstilling, vil man etter norsk rett ha et stillingsvern som hindrer arbeidsgiverne i å degradere en person til underordnet stilling. Bakgrunnen er at man ved å degradere en leder regelmessig fratar så vel personalledelse som det overordnede ansvar for virksomheten eller deler av denne. I tillegg blir ofte stillingens faglig ansvarsområde og vesentlige deler av lederens arbeidsområde endret. Totalt sett vil dette utgjøre så omfattende endringer i forhold til arbeidsavtalen at endringen vil bli ansett å gå ut over styringsrettens grenser.

DEGRADERING FRA FAGLIGE STILLINGER

Hva med degradering fra faglige stillinger, med betydelige faglige ansvarsområder? Også i dette tilfellet er det klare begrensninger i arbeidsgiverens styringsrett. Dersom det av arbeidsavtalen fremkommer at stillingen inneholder

konkrete ansvarsoppgaver, som eksempelvis økonomi/budsjett-ansvar, særskilt fagansvar og liknende, vil en fratakelse av disse ansvarsområdene regelmessig gå ut over grensene for styringsretten, dersom de har et visst omfang og særtegnert stillingen

NØKKDOMMEN

Hva så med de som kun har konkrete arbeidsoppgaver? Her kan nok arbeidsgiver gjøre større endringer i arbeidsforholdet. Et eksempel som kan nevnes finner vi i Nøkkdommen fra år 2000. Høyesterett kom her til at to maskinister på brannbåten Nøkk i Stavanger måtte finne seg i å arbeide i brannstyrken på land. Det er imidlertid grunn til å merke seg at hoveddelen av arbeidet likevel skulle være på båten. Høyesterett vektla også at de tidligere hadde hatt noe arbeid i brannstyrken på land og at maskinistene på Nøkk også tidligere hadde inngått i beredskapsvakt. Vi ser således at Høyesterett i denne saken aksepterte at det kunne gjøres ikke ubetydelige endringer i arbeidsområdet.

Vi kan imidlertid ikke ut fra denne saken slutte at en arbeidsgiver kan gjøre hvilke endringer som helst i arbeidsområdene til en arbeidstaker. Å flytte en arbeidstaker fra et arbeidsområde til et annet som er kvalitativt helt forskjellig vil kunne gå ut over styringsrettens grenser. Vi ser således at klare degraderinger regelmessig ikke kan gjøres i kraft av styringsretten. Det anbefales derfor at du tar kontakt med din tillitsvalgt eller med forbundet sentralt dersom du risikerer en degradering på arbeidsplassen.

ENDRINGSOPPSIGELSE

Hva skal en arbeidsgiver gjøre, dersom han ønsker å gjøre endringer som ikke ligger innenfor styringsretten? En mulighet er å gi vedkommende en endringsoppsigelse, dvs. å si vedkommende opp fra sin stilling og samtidig tilby en ny stilling i virksomheten. Her kreves det at man har saklig grunn for oppsigelsen. Det vil arbeidsgiver regelmessig ikke ha, dersom det ikke ligger tungtveiende grunner for det i virksomheten. Et unntak fra det som er nevnt ovenfor er om man blir overtallig i forbindelse med rasjonalisering i virksomheten. I disse tilfeller kan arbeidsgiver tilby en passende stilling. Begrepet passende stilling hjemler nok betydelig større endringer enn de som ligger innenfor arbeidsgivers ordinære styringsrett.

ADVOKAT BJØRN BRÅTHEN

Med tillatelse hentet fra magasinet Spekter – Akademiøkerforbundet

BÆREKRAFT PÅ VÅRKONFERANSEN

Nærmere 50 deltakere var samlet til den tradisjonelle Vårkonferansen, 13.–14. april på Nordiska folkhögskolan i Kungälv.

Såpeproduksjon – en del av bærekraftsprosjektet ved Agder folkehøgskole.
Foto: Øyvind Krabberød

Workshop med Lise Hjemlestad fra Agder folkehøgskole.
Foto: Øyvind Krabberød

Det er Nordisk Folkehøgskoleråd (NFR) som arrangerer denne konferansen, og i år hadde de valgt å sette fokus på de nordiske folkehøgskolenes rolle i en global bærekraftig utvikling.

Gjennom konferansen ville de belyse vesentlige problemstillinger innenfor temaet, og samtidig legge til rette for utveksling av erfaringer fra den daglige praksis på folkehøgskolene og drøfte felles handlingsmuligheter.

Det var tre hovedforedrag; Professor i økonomisk historie og politiker, Lena Sommestad, hadde et engasjerende foredrag om hvilken rolle Norden kan spille i en global bærekraftig utvikling, Simen Torp delte med seg av visjoner og

praksis fra økolandsbyen i Hurdal, mens Jonas Greve Lysgaard fra Århus universitet foredro over temaet *Det nødvendige pedagogiske mot. Folkeopplysning, dannelse og bærekraftig pedagogisk utvikling*. Det ble tre gode og ulike tilnærminger til det overgripende temaet.

Det ble kjørt fem parallelle workshops i to runder. Her vil vi trekke fram den norske om *bærekraft og aksjonslæring*. Den ble ledet av pedagogisk rådgiver Sindre Vinje som hadde med seg Bente Knippa Vestad fra Elverum og Lise Hjemlestad og Marianne Høyland-Eichler fra Agder folkehøgskole. De delte med seg av erfaringene fra bærekraftsprosjektene de har gjennomført ved

sine skoler. På Agder hadde de sett på nedbrytning av bananer, om det var forskjell i holdbarhet/nedbrytning – konvensjonelt og økologisk dyrket, det endte opp i en lengre rapport hvor den økologiske frukten kom godt ut av det. Lise Hjemlestad, som er kokk, hadde fått ansvar for en gruppe på syv elever hvor de også produserte miljøvennlige såper. Og midt i aksjonsforskningen og håndverket fikk de mange gode samtaler på kjøpet, fortalte hun engasjert.

Deltakerne på workshopen var tydelig inspirert av gode praktiske eksempler i bærekraftarbeidet.

ØYVIND KRABBERØD

NYBYGG PÅ NORDISKA

Under Vårkonferansen i Kungälv, på Nordiska folkehøgskolan, fikk vi en omvisning av Lars Sigve Meling i de nybygde og renoverte delene av skolen. Meling har vært nestleder ved skolen i åtte år og mye involvert i byggeprosessen – også økonomisk. Skolen har brukt om lag 23 millioner kroner på renoveringen, 17 millioner er lånt.

Torget hvor det før var et åpent atrium er nå bygget inn, og det har blitt et flott lokale med galleri/mesalin. Og det har blitt et lyst og luftig samlingssted som brukes flittig. Før renoveringen var de mye plaget av lekkasjer og varmetap. Nå er det lagt valmetak og gjort store arbeider for å spare energi. Lars Sigve forteller at han har blitt godt kjent med skolen, og tar turen fra Jæren til Kungälv i alle fall en gang i måneden.

Han forteller videre at det lille stille-rommet – *Det blå rommet* er bevart. Flere ønsket å rive det, men nå er det som et lite tilfluktssted for de som ønsker en stille meditativ stund – for å komme litt bort fra dagens mas.

ØK

LEDIG REKTORSTILLING VOSS

Lasse Sandberg gir seg som rektor ved Voss folkehøgskule etter seks år i rektorstolen.

Stiftinga Voss Folkehøgskule søker ny rektor frå 1. september.

ØK

BØMLO FOLKEHØGSKULE:

HAR ARRANGERT FREDSFESTIVAL SIDEN 1998

Tema for årets Fredsfestival, i april, på Bømlo Folkehøgskule var «dei usynlege». Dette er eit stort tema som dekker mange område. Alt frå unge asylsøkarar i Norge til papirlause barn i den Dominikanske Republikk. Det skjer langt ifrå, og i nærleiken av oss. Vi snur oss bort, menneska og problema blir usynlege. Det er på tide at vi ser desse menneska

og konfliktane. Festivalen i år handla om å sjå konfliktane som dei er. Det er på tide at disse menneska blir sett.

I samanheng med fredsfestivalen var det ein fagdag med mange gode foredragsholdarar slik som Frida Ottesen med Sweatshop, Jørgen Johansen og FN-sambandet. Palmarejo-prosjektet vann fredsprisen pga deira innsats for å støtte ein skule for papirlause barn i den Dominikanske Republikk.

Barnedagen blei også svært vellykka. Her ga vi barna eit inntrykk av korleis verda rundt dei er gjennom leik og aktivitetar. Vakker dag med mange blide barn!

Vi hadde ein fredskonsert på kvelden med *Me and the Julios* som gav ei strålende forestilling. Mykje liv og god musikk.

Det heile blei avslutta med ei fredsgudsteneste i Lykkling kyrkje. Her bidrog elevane med musikalske innslag, foredrag, inntrykk frå reiser og lesing av tekstar. Ei fin avslutning der ettertanke og medfølelse var i fokus.

TEKST OG FOTO: INGRID EIESAR
STORBRÅTEN, ELEVRÅDSLEDER

REALFAG MER POPULÆRT

Årets søkertall er klare fra Samordna opptak. Universitetet i Oslo (UiO) har i 2016 den mest attraktive 5-årige lærerutdanningen blant universitetene i Norge med hele 2,3 førstevalgssøkere per studieplass sammenlignet med 1,9 i 2015.

– Det har vært en jevnt god økning til lektorprogrammet ved UiO de senere årene og vi har nå landets mest attraktive lærerutdanning blant universitetene. Lærere utdannet fra UiO får svært gode skussmål når de går ut i jobb og vi samarbeider godt med universitetsskolene, sier rektor ved UiO, Ole Petter Ottersen.

Det er spesielt studieretningene for realfag og nordisk som er blitt mer populære og øker med henholdsvis 31 og 34 prosent førstevalgssøkere* sammenlignet med i fjor. Lektorprogrammet har hatt en jevn økning i søkere de senere årene med 653 førstevalgssøkere i 2016 mot 555 i 2015. Fra høsten 2016 heves karakterkravet i matematikk til fire for alle som ønsker å ta 5-årig lektorutdanning i Norge. UiO tilbyr i sommer forkurs til søkere som må heve matematikkarakteren for å være kvalifisert til studiet.

UIO

NORSK SPRÅK OG KULTUR PÅ AGDER FOLKEHØGSKOLE

AV LOREDANA TETA OLSEN

Hvis du noen gang vurderer å lære norsk, og du lurer på hva den beste tilnærmingen er, vil jeg foreslå et år med norsk språk og kultur på en folkehøgskole. Jeg tror at det er en fin måte å få både sosial kompetanse og faglig kompetanse. Sammenlignet med å ta et språkkurs på et vanlig lærested, gir en folkehøgskole mange reisemuligheter. Det er også strengere enn et universitet, men friere enn videregående skole. Du vil være forpliktet til å følge undervisningen, valgfag, og morgen samlinger, gruppemøter og kjøkken rengjøring, men du vil også ha rett til å studere et veldig interessant tema. Her vil jeg gi deg min erfaring.

UKENTLIGE MÅL

Vi hadde undervisning fire dager i uken fra mandag til onsdag og fredag. Timene var fra 09:15 til 11:20, tre dager i uken og på onsdager fortsatte vi med undervisning fra 12:00 til 14:30. I klassen brukte vi boka *På vei* og aviser som *Klar Tale* og *Aftenposten Junior*. Vi hadde en rekke magasiner, eventyrbøker og Donald Duck tegneserier å velge mellom. Det var også filmer, TV-programmer og brettspill i norsk. Hver mandag fikk vi en ukeplan for hvilke lekser vi hadde, hvilke kapitler vi skulle jobbe med, noen tester for å forberede seg på, viktige meldinger fra skolen, samt eventuelle kommentarer, kritikk eller bekymringer. På slutten av uken, signerte vi ukeplanen, og vi måtte sjekke ut om vi hadde gjennomført våre individuelle ukentlige mål. På tirsdag kveld hadde vi språkopplæring. Hver av oss ville sitte med en norsk student og lese norske artikler høyt for å praktisere vår uttale og forståelse. Etterpå hadde vi en liten pause med

noen deilige bakervarer og så fortsatte vi med norske brettspill.

TYPISK NORSK KULTUR

Hovedmålet var å fullføre ett kapittel av *På vei* innen to uker og deretter bli testet på den. Derfor vi hadde skriftlige oppgaver, muntlige presentasjoner, mini spørrekonkurranser og til og med skattejakter. Vi har også sett norske filmer, lyttet til radio podcast, og handlet ut fra dialoger fra kapitlene. Vi gjorde videoer om typisk norsk kultur og vi sang norsk karaoke i julen. Vi har lært om systemer for helse, utdanning, jobb søking og regjeringen. Kurset var ganske intensivt, men også fleksibelt nok for ulike læringsstiler – visuell, taktil, muntlig, skriftlig etc. Dette ga oss mye teori og praksis.

Vår klasse hadde elever fra India, Korea, Kina, Russland, Georgia, Peru og Nord-Amerika. På den ene siden var det flott å ha en flerkulturell klasse fordi det ga oss muligheten til å møte nye mennesker og lære om verden uten en lærebok. På den andre siden kan slike forskjellige kulturer og livssyn føre til uenigheter og konflikter. Noen ganger endte det i et positivt utfall, og andre ganger ikke. Noen følte seg ekskludert mens andre følte seg veldig inkludert. Ved utgangen av året hadde vi fått varige vennskap, relasjoner blomstret og en felles plattform ble nådd. Det hjalp meg i å øve ferdighetene tålmodighet, empati og respekt.

Likevel, den beste delen av året på Agder var de reisene vi dro på. Vi besøkte Oslo, Berlin, Kristiansand, Utsira, Bergen, Lofoten, Trondheim og Tromsø. Vi dro på hundekjøring, ridning, kajakkpadling, fjellklatring og gikk

til toppen av Prekestolen. Vi besøkte museer, gallerier og teatre. Vi så operaer, skuespill og musikal. Fremfor alt, vi gikk og gikk som ekte nordmenn!

Å studere norsk på en folkehøgskole var en en-gang-i-livet opplevelse som jeg virkelig likte, og jeg vil anbefale det til alle som er interessert i et år med læring, sosialisering og reiser.

Loredana Teta Olsen er 23 år gammel, født i Angola. Hun har nettopp avsluttet et år på Agder folkehøgskole med norsk språk og kultur. Loredana skal flytte til Irland i til høsten for å studere medisin i Dublin. Før hun kom til Norge, avsluttet hun sin bachelor i Paramedicine ved University of Toronto i Canada. Hun har tidligere bodd på Barbados, India og Angola, 5 år på hvert sted ettersom faren hennes jobber i UNICEF.

ALT LAGES FRA BUNNEN

Folkehøgskoleforbundet arrangerte kurs for kjøkkenledere i Øvre Vollgate 27. april. Det var 16 deltakere pluss foredragsholdere, og inntrykket var at deltakerne hadde fått med seg god inspirasjon og gjerne skulle hatt en ekstra dag.

AV ØYVIND KRABBERØD

Av innholdet: Kjøkkensjef ved Lofoten folkehøgskole, Edvard Stordahl, delte med entusiasme om samarbeid mellom kjøkken og ledelse. *Kjøkkenet ikke det første stedet å spare* var overskriften Live Hokstad, rektor ved Toten folkehøgskole, hadde fått. Hanne Janshaug er sosiallærer ved Skiringssal folkehøgskole, hun delte med seg av erfaringer rundt kosthold for elever med særlige behov og hvordan samarbeider vi til beste for elevene. Dette er et tema mange opplever stadig oftere kommer opp i folkehøgskoleverdenen.

Kjøkkensjef ved Harstad folkehøgskole Agnete Oesterich, holdt et engasjert innlegg med temaet; *Fra Toro til kortreist bærekraftig mat*. Da hun kom til skolen gjorde hun store grep. Hun søkte

så mye økologiske råvarer som mulig, og kortreist mat. Alt skulle lages fra bunnen, TORO ut, var parolen.

Oesterich fortalte en veldig spennende historie, mange undret seg nok over hva det er mulig å få til med begrensede midler, men med stort pågangsmot! Til kvelds spiser de yoghurt og kornblanding, frukten tørker de selv. Hun innredet et salt- og tørkerom. Det blir bacon og annet kjøtt omsorgsfullt behandlet. De lager kjøtttruller, prim av brunostrester, posteier – ja det meste virker det som.

Og noen grep blir gjort for å få elevene til å spise det meste. Når hun lager klippfiskboller, får det et helt annet navn – fransk så klart. Da spiser de, og elsker det! Fisk serveres tre ganger i uka. De

har også startet med catering, og antall ansatte er ikke økt. Hun innrømmer at hun er god på planlegging. Kokken ser to-tre uker fram og har full kontroll.

– Jeg har fått et par kommentarer på at maten blir vel god, er det nødvendig? Og det er klart at maten gir positive ringvirkninger – det blir god stemning i matsalen, vi får de knapt ut, smiler kjøkkensjefen.

Oesterich oppmuntret sterkt deltakerne til å hente inspirasjon hos kolleger. Selv dro hun til Hadeland folkehøgskole og Marianne Olerud for å lære mer om veganmat, som hun ikke var så god til. Så her kan vi videreformidle råd fra kjøkkensjefene om å hospitere hos andre kokker for å hente ny inspirasjon i det viktige arbeidet de står i.

OBAMA HAR (OGSÅ) SKJØNT DET

I sin tale til de nordiske statsministrene 13. mai i Det hvite hus snakket president Obama varmt om de nordiske folkehøgskolene (*se side 7 tidligere i bladet*). Han peker på hvordan utvandrere fra Norden brakte med seg Grundtvigs tanker og ideen om folkehøgskole og hvordan flere av de amerikanske folkehøgskolene ble viktige for den amerikanske borgerrettighetsbevegelsen og slik sett var med på å bane vei for at Obama kunne bli president.

Flere sider ved den amerikanske presidentens rosende omtale av folkehøgskole er interessante. Men for meg blir essensen en demonstrasjon av hvilket enormt politisk potensiale vi som skoleslag besitter og forvalter. Politisk i den forstand at vi som skoler «for livet» bidrar vesentlig (eller burde vesentlig bidra) til den enkeltes dannelse til selvstendige og helst aktive liv i demokratiske og bærekraftige fellesskaper.

Folkehøgskolen må alltid virke i sin tid. På slutten av attenhundretallet var prosjektet demokrati- og nasjonsbygging i hvert av de nordiske landene. I etterkrigstidens USA var det borgerrettigheter. Fokuset i dag er på utfordringer vi har med klima, ressurser, store ulikheter og migrasjon. Usama Rana pekte for eksempel i sin 17.mai-tale i Tønsberg på viktigheten av det godt utviklede norske demokratiet med ytrings- og trosfriheten, samtidig som disse viktige grunnleggende verdiene må tas i vare og utvikles videre inn i en (alltid) ny tid hvor vi skal lære å leve sammen med større ulikheter enn vi tradisjonelt kanskje har vært vant til i Norge.

Verdenssamfunnet har vedtatt 17 utviklingsmål. I folkehøgskolen er vi i Norge inne i et større prosjekt om økologisk, økonomisk og sosial bærekraft. Perspektivet spenner fra individet til det globale. Men i folkehøgskolen er vi

ikke – og kan vi aldri være pålagt et pensum «ovenfra», men er opptatt av og tar utgangspunkt i den enkelte, som igjen er avhengig av å inngå i et utviklende fellesskap. Slik må det være. Og kun på denne måten kan vi, med alle våre personlige engasjementer, materialisert i ulike skoler, linjer, fag og aktiviteter, samt måten vi jobber på, og de vi jobber sammen med, bidra til at unge utvikler seg (videre) til å bli aktive deltakere i ulike sammenhenger i våre samfunn.

Og har vi det politiske potensialet klart for oss, kan folkehøgskolene igjen bli positivt farlige og bidra til at Norge og verden blir et stadig bedre sted å være for alle, også våre etterkommere. Ja, vi kan.

Riktig god sommer!

ØYVIND BRANDT

LEDER I FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET

LØNNSRAMME PÅ 2,4 PROSENT I KS-OPPGJØRET

Lønnsoppgjøret i KS-området er ferdig. Dette gjelder alle ansatte i kommunalt og fylkeskommunalt eide folkehøgskoler. Med utgangspunkt i de økonomiske forutsetningene, er resultatet i kommunesektoren som forventet. Den totale rammen i årets KS-oppgjør ble 2,4 prosent.

Det tas forbehold om at forhandlingsresultatet blir godkjent ved uravstemning.

Det er enighet om sentrale tillegg både for 2016 og 2017. Tilleggene gis med virkning fra 1.5.2016 og 1.8.2017. Det avsettes midler til lokale forhandlinger på 0,9 prosent pr. 1.9.2017. Se www.folkehøgskoleforbundet.no for lønnstillegg og andre avtalepunkter.

Forhandlingene for de ansatte på de øvrige folkehøgskolene, tariffområdet Virke, starter 21. juni.

BLI MED PÅ LÆRERUTVEKSLING NORGE DANMARK

Folkehøgskoleforbundet og Folkehøgskolernes Forening i Danmark inviterer folkehøgskolelærere til å delta i et pedagogisk utviklingsprosjekt i løpet av kommende

skoleår. Det er plass til 15 lærere fra hvert land. Oppstartsamling er lagt til Danmark 19.-21. september. Avslutningsamling blir i Norge 26. og 27. april 2017.

Formålet med kurset er å øke forståelsen og bevisstheten om folkehøgskolepedagogikk og derved utvikle folkehøgskolelærernes praksis gjennom lærerutveksling.

Utvekslingen innledes og avsluttes med to arbeidsseminarer – det første i Danmark i september 2016 og det andre i Norge i april 2017. Utvekslingen kan ha forskjellig karakter og varighet. Påmeldingsfrist er utsatt til 10. juni. For mer informasjon og påmelding se FHF rundskriv 15-2016 på www.folkehøgskoleforbundet.no

KURS FOR NYE I FOLKEHØGSKOLEN

Alle nye ansatte bør være å finne på kurs for nye i folkehøgskolen. Kursene for lærere, rektorer og praktisk personale blir denne gangen på Skiringssal folkehøgskole i andre uken av august. De tre kursene vil gå parallelt og samtidig med Dørstokkmila til ledelse i folkehøgskolen.

Kurs for nye gir et grunnleggende og viktig innblikk folkehøgskolens idégrunnlag og historie, perspektiver på dannelse, etikk i jobben og selvfølgelig spesifikke emner som hører til det å være lærere, rektorer eller praktisk personale i folkehøgskolen.

Invitasjoner og programmer er sendt til skolene. Se evt. også kurs for nye ansatte i folkehøgskolen på www.folkehøgskoleforbundet.no.

SENIORKURS 55+ FOR FOLKEHØGSKOLE-ANSATTE

Det er mye å tenke på for deg som har vært i folkehøgskolen/arbeidslivet en god stund og nå nærmer deg en ny fase av livet. Vi

minner om at vi gjentar fjorårets suksess med seniorekurs for folkehøgskoleansatte. Kurset arrangeres på Nestor i Melsomvik ved den vakre Vestfold-kysten 15.-17. august.

Kurset fokuserer både på hva du ønsker å få ut av de resterende årene i arbeid, og på en kommende pensjonisttilværelse. Kurset retter seg til alle ansatte med lenger fartstid i folkehøgskolen.

Folkehøgskoleforbundet og Noregs Kristelige Folkehøgskolelag samarbeider med Nestor om kurset. Medlemmer tilbys gratis individuell samtale med konsulent om egen pensjon (1/2 time). Se mer om kurset og påmelding og hva Eli Håland uttaler om kurset i fjor i FHF-rundskriv 3-2016 på www.folkehøgskoleforbundet.no.

DØRSTOKKMILA TIL LEDELSE I FOLKEHØGSKOLEN

Dørstokkmila til ledelse i folkehøgskolen ble gjennomført første gang høsten 2012. Da ble det fulltegnet og fikk glimrende tilbakemeldinger. På oppfordring gjentas nå kurset. Denne gangen 8.-10. august på Skiringssal folkehøgskole, samtidig med kurs for nye i folkehøgskolen. Igjen ledet av en nestor i faget, Mai-Evy Bakken.

Kurset har som målsetting å gi et første innblikk i hva ledelse i folkehøgskolen handler om. Kurset vil være et sted for spørsmål, avklaringer og samtaler om og motivasjon for ledelse i folkehøgskolen – uten forpliktelser av noe slag – for deg som kanskje går med en rektor i magen.

Invitasjon til kurset er sendt til skolene. De 12 første påmeldte til kurset får dekket opphold og kursavgift. Se mer i FHF-rundskriv 20-2016 på www.folkehøgskoleforbundet.no.

VI MINNER OM KURS FOR SKOLESTYRE- MEDLEMMER

Folkehøgskole er en idébasert virksomhet. Å sitte i et skolestyre for en folkehøgskole er ikke helt det samme som å sitte i styret for en vanlig helkommersiell bedrift. Skolene er avhengig av visjonære og engasjerte styremedlemmer. Samtidig er kravene til det å sitte i et styre skjerpet de seneste årene.

Vi registrerer at det er behov for kurs i styrearbeid. På bakgrunn av erfaringene fra kursene vi har gjennomført i 2013 (Trondheim) og 2014 (Oslo) inviterer Folkehøgskoleforbundet i samarbeid med hovedorganisasjonen Virke til et todagers kurs for styremedlemmer, styreledere og rektorer i de frilynte folkehøgskolene. Kurset vil være i Bergen 2. og 3. september.

Kurset gir deg et bedre fundament og gjøre deg tryggere på å utøve din viktige og ansvarsfulle rolle i skolens øverste organ. Se hele invitasjonen i FHF-rundskriv 11-2016 på www.folkehøgskoleforbundet.no.

ERFARINGSSAMLING OM FLYKTNINGER I FOLKEHØGSKOLEN

Folkehøgskolerådet inviterer til erfarings-samling om flyktninger på folkehøgskoler 8. juni fra kl 10 til 15 i Oslo.

Etter inngåelse av avtale mellom folkehøgskolene ved Folkehøgskolerådet og Kunnskapsdepartementet i desember i fjor har flere folkehøgskoler tatt inn flyktninger som elever dette vårsemesteret. Flere skoler er klare og kan ta i mot unge asylanter fra høsten. Samlingen er både for skoler som har hatt flyktninger denne våren og de som skal motta unge flyktninger i kommende skoleår. Se også rundskriv.

INTEGRERING – HVORDAN FÅ DET TIL?

Mange folkehøgskoler skal ha unge flyktninger fra flere land blant elevene til høsten. Nansen Fredssenter har i over 20 år bidradd med sitt dialogarbeid til å bygge demokrati på Balkan. Erfaringene ønsker Nansen Fredssenter å dele med flere folkehøgskoler. I nær framtid vil derfor Nansen Fredssenter ved Steinar Bryn og dialogsenteret i Mostar sende ut tilbud om å besøke din skole med fleksibelt opplegg om dialogarbeid og integrasjon.

Besøkene på skoler kan være alt fra kveldsforedrag, temadager, lørdagsseminar for hele skolen til besøk i et valgfag eller andre kortere opplegg. Innhold kan variere fra interaktive øvelser, dialogøvelser til forelesninger, eventuelt supplert med film. Innfallsvinklene kan være flere; Bosnia Herzegovina, delte samfunn, dialog, integrert utdanning. Med tanke på folkehøgskolenes inn-sats for unge flyktninger kan for eksempel temaet være «Integrering – hvordan få det til?»

Nansen Fredssenter tenker seg en turne mellom flere folkehøgskoler i løpet av to eventuelt tre uker i oktober. Endelig plan vil lages med de skolene som melder seg interessert.

STUDIESTØTTEN UTVIDES IKKE FOR FOLKEHØGSKOLE- ELEVER?

I framleggingen av forslag til revidert statsbudsjett legger regjeringen opp til å styrke studiestøtten for studenter i høyere utdanning og fagskoleutdanning. Folkehøgskoleelever omfattes ikke av forslaget til opptrappingen i støttenivået.

Folkehøgskolene har et minst like omfattende skoleår som studenter i høyere utdanning med 198 skoledager, med obligatorisk oppmøte til alle timer seks dager i uken, og «til alle døgnets tider». Det betyr at elever på folkehøgskole i realiteten er avskåret fra å ha jobb ved siden av skolen, slik andre studenter oftest kan. Samtidig ligger mange av folkehøgskolene på mindre steder med begrenset tilgang til jobber. Folkehøgskoleelever må derfor ta igjen dette etter folkehøgskoleåret. Det er derfor urimelig at elever ved folkehøgskoler ikke skal ha del i samme utvidelse av studiestøtte til 11 måneder som andre heltidsstuderende. Folkehøgskoleforbundet er gjennom Folkehøgskolerådet i kontakt med Stortinget for å endre forslaget til også å inkludere elever på folkehøgskole.

FOLKEHØGSKOLENE I KUF-KOMITEEN OM ‘FREMTIDENS SKOLE’

Folkehøgskolene deltok 10. mai i den åpne høringen i KUF-komiteen på Stortingsmelding 28 (2015–2016) om «fremtidens skole». I meldingen fremheves blant annet et tydeligere fokus på dybdeløring, samt de tre grunnleggende tverrgående temaene «Folkehelse og livsmestring», «Demokrati og medborgerskap» og «Bærekraftig utvikling».

I høringen pekte Odd Arild Netland, Sindre Vinje samt Kristine Lindberg (FIVH) på erfaringer fra prosjektet Aksjonsforskning og bærekraft – folkehøgskolen for framtiden der 40 folkehøgskoler har deltatt dette skoleåret. Prosjektet videreføres kommende skoleår hvor alle skoler er invitert med.

OYVIND BRANDT

NYTT FRA IF

GODE TALL

Det er fortsatt en framgang i elevtallene i forhold til i fjor, som også var et svært godt år. Framgangen for alle skolene er på 2,6 prosent. Framgangen for IF-skolene er på 5 prosent i forhold til i fjor.

Dessverre er dette svært ulikt fordelt. Mange skoler er fulle eller nesten fulle, men dette gjelder langt fra alle. Vi håper og tror at mye endrer seg i løpet av sommeren.

HJELP TIL SKOLENE

Vi gir gjerne gode råd og informasjonsfaglig hjelp til skoler som har behov for dette. Ta kontakt med Dorte (dorte@folkehogskole.no) eller Øyvind (ok@folkehogskole.no)

FORENKLET SØKNADSSKJEMA

I fjor testet vi ut forenklet søknadsskjema i juli. Dette fordi søkerne ofte ikke har tilgang til PC i sommerferien og derfor trenger en enklere metode for å få sendt søknad til skolene. Fjorårets erfaringer ga en god del elever og vi kommer derfor til å innføre forenklet søknadsskjema også i år. Det blir dog to endringer i forhold til i fjor:

- Skolene kan selv velge om de vil ha forenklet søknadsskjema eller vanlig søknadsskjema
- Det blir et felt der man kan be elevene om å skrive litt mer om seg selv

Det forenklete søknadsskjemaet er koblet på NAVI-løsningen og det er ute 1. juli.

RESTPLASSTORG OG SOMMERKAMPANJE

Som de siste somrene, kommer vi også til å sette i gang med Restplasstorget i år. Den 1. juni vil Restplasstorget komme på luften og vi oppfordrer alle skoler med ledige plasser, til å oppdatere Restplasstorget hver uke.

Vi kommer til å markedsføre Restplasstorget på ulike måter i sommer. Vi annonserer både på print og elektronisk, men vi kommer også til å teste nye annonsetyper.

Rundt tiden der Samordna Opptak sender ut svar, vil vi kjøre ekstra mye kampanjer og vi vil også kjøre PR på den tiden. Erfaringsmessig vet vi at mange ikke får det svaret de ønsker seg fra universitetene og høgskolene og da kan folkehøgskoler være et godt alternativ.

BRUK GJERNE BLOGGINNLEGGENE VÅRE

Mange folkehøgskoler sliter med å finne ting å legge ut på Facebook, spesielt på sommeren. Alle skoler oppfordres derfor til å gå inn på blogg.folkehogskole.no og sjekke ut alle de gode sakene som ligger der. Husk at dere kan forhåndsdatere saker på Facebook slik at dere kan legge ut saker for hele sommeren nå. Bloggen vår har svært gode lesertall og genererer mye trafikk inn til nettsidene våre.

INFORMASJONSSEMINARET

Informasjonsseminaret blir 14.-16. september og vi oppfordrer alle skoler til å sende en eller flere deltakere. Vi holder på å lage programmet og sender det ut så snart det er klart.

DORTE BIRCH

FOLKEHØGSKOLENES INTERNASJONALE ENGASJEMENT OG ETISKE DILEMMAER

Internasjonalt Utvalg for folkehøgskolen (IU) vil i løpet av skoleåret 2016–17 sette fokus på etiske dilemmaer i folkehøgskolenes internasjonale engasjement. Etiske dilemmaer vil være tema på Internasjonalt seminar 1.–2. desember, i tillegg ønsker IU å ta opp dette temaet på ulike folkehøgskolearrangement og tilbyr alt fra 1 time til heldagsprogram om temaet.

Målet er å bidra til økt kunnskap og bevissthet i folkehøgskolen omkring temaet gjennom faglig påfyll, refleksjon og diskusjon. IU har også som mål å utarbeide «fjellvettsregler» for internasjonalt engasjement i folkehøgskolen. Vi vil sette fokus på skolens fellesprosjekter, faglig innhold på linjer med global forståelse/solidaritet og faglig innhold på studiereiser. Prosjektet har klare linker til Aksjonsforskning- og bærekraftprosjektet, samt inkludering av flyktninger i folkehøgskolen. For bestilling av seminar/workshop, kontakt Brita Phuthi: brita@folkehogskole.no

JÆREN FOLKEHØGSKOLE FOR RETTFERDIG HANDEL

Folkehøgskolen på Jæren har nylig fått status som Fairtrade-skole, og har nå markert alle kaffe- og tekannene med Fairtrade-merket slik at alle på skolen får en daglig påminnelse. Skolen har i mange år vært opptatt av rettferdig handel og har i flere år hatt Fairtrade kaffe, te og juice på skolen.

– I forbindelse med at skolen i år deltar i Bærekraft-prosjektet i folkehøgskolen, så fant vi ut at det var på tide å formalisere vår holdning til Fairtrade, forteller rektor Dag Folkvord. Søknad ble sendt og 29. februar ble skolen godkjent som den 17. Fairtrade-folkehøgskolen i Norge. Begivenheten ble markert med alle elevene og på bildet kan vi se stolte mottakere av diplom. F.v. Internatleder Anne Grete G Mo, elevrådsleder Julie A.

Hovland, primus motor i Bærekraftprosjektet fra elevene Julia F. Brendehaug og kjøkkenleder Modhild Meland.

– For oss som ønsker å bruke Fairtrade-produkter, så er utfordringen at det er lite produkter på markedet for storhusholdninger, forteller Folkvord. – Vi håper derfor at alle skoler blir med og etterspør slike varer hos grossistene, slik at de ser at det er etterspørsel, sier Folkvord, og avslutter med en oppfordring: – Om alle folkehøgskoler bidrar, så blir det et visst press på leverandørene!

IU gratulerer!

FNS NYE BÆREKRAFTSMÅL I FOLKEHØGSKOLEN – NORDISKE ERFARINGER

I løpet av skoleåret 2015–16 har folkehøgskoler i Norge, Sverige, Finland og Danmark satt fokus på bærekraft i undervisning og drift gjennom prosjektet «Nordiske folkehøgskoler for de nye bærekraftsmålene», støttet av Nordplus. Deltakerskolene møttes på Nordiska folkhögskolan i Kungälv i april, hvor det ble utvekslet erfaringer. Prosjektene ble også presentert på Nordisk Vårkonferanse 13.–14. april der temaet var bærekraft.

Hvert av landene har på ulike måter jobbet med integrering av bærekraft i folkehøgskolen: De danske folkehøgskolene har laget et nettverk for bærekraftige folkehøgskoler, og viste blant annet metoder for hvordan folkehøgskolen kan være en arena for medborgerdialog og verksted for unge aktivister. I Finland har de arbeidet mye med modeller for bærekraftssertifisering av folkehøgskolene som en læringsprosess. Den svenske utviklingsgruppen i prosjektet har samlet pedagogisk materiale om de 17 bærekraftsmålene, som er å finne på www.folkbildning.net/amnen/samhalle/hallbar-utveckling/globala-malen/. Det norske bidraget er prosjektet «Aksjonsforskning og bærekraft – folkehøgskolen for fremtiden» og eksempler fra Hurdal Verk, Elverum og Agder folkehøgskole ble presentert.

Agenda 2030 var også et tema under dagene i Kungälv og Vårkonferansen ble avsluttet med en uttalelse om folkehøgskolens rolle for en global bærekraftig utvikling. Slik åpner uttalelsen: «Nordens folkehøgskoler vil og kan bidra til realisering av FNs bærekraftsmål, Agenda 2030, og vil samarbeide med sivilsamfunn, myndigheter og næringsliv for å lykkes med dette.». Les hele uttalelsen på www.folkehogskole.no/iu

BRITA PUHTI

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE, RINGSÅKER

2390 Moelv
Tlf.: 62 35 73 70
Rektor: Ola Bergum
www.afr.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Rektor: Grete Strømsøyen
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKOLE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKOLE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Per Egil Andersen
www.elverumfhs.no

FANA FOLKEHØGSKOLE

5259 Hjeltestad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Rektor: Kari H. Birkeland
www.fana.fhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKOLE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Rektor: Arne Hagen
www.fjordane.fhs.no

FOLKEHØGSKOLEN NORD-NORGE

9440 Evenskjer
Tlf.: 77 08 99 30
Rektor: Rolf Steffensen
www.soltun.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Rektor: Jan Martin Medhaug
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Arnhild Finne
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00
Rektor: Tor Kristen Grindaker
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Rektor: Mai-Evy Bakken
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Trond Instebø
www.hardanger.fhs.no

HARSTAD FOLKEHØGSKOLE

9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Rektor: Erlend Welanders
www.trondarnes.fhs.no

IDRETTSSKOLEN

– NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE
3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Sølvi Pettersen
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Dag Folkvord
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Sigbjørn Toskedal
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Brynjar Tollefsen
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Geir Rydland
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Fungerende rektor: Knut Jørgen Holck
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKOLE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Unn Irene Aasdalen
www.nansenskolen.no

NESTOR MELSOMVIK

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor:
Terning Dahl-Hansen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKEHØGSKOLEN

Box 683-SE-442 31 Kungälv, Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Hans-Åke Höber
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Geir Nydahl
www.nordnorsk-pensjonistkole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Einar Hermansen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringebu
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Jessheim
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Haldis Brubæk
www.romerike.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Godtfred Sjøersland
www.seljord.fhs.no

SETESDAL FOLKEHØGSKULE

4747 Valle
Tlf.: 924 23 106
Rektor: Stig W. Ågedal-Mortensen
www.setesdal.fhs.no

SKAP KREATIV FOLKEHØGSKOLE

Neseveien 1
4514 Mandal
Rektor: Ann Birgitte Tveiten
www.skapmandal.no

SKIRINGSSAL FOLKEHØGSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 69 11 75 60
Rektor: Knut Søyland
www.skiringssal.fhs.no

SKJEBERG FOLKEHØGSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 11 75 60
Rektor: Lene Dyrkorn
www.skjeberg.fhs.no

SKOGN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Lars Waade
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

6856 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Ole Karsten Birkeland
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKULE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Rune Sødal
www.solbakken.fhs.no

SUND FOLKEHØGSKULE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00
Rektor: Tore Haltli
www.sundfhs.no

SUNNHORDLAND FOLKEHØGSKULE

5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Mona Økland
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Jon Krognæs
www.toneheim.no

TOTEN FOLKEHØGSKOLE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TORSHUS FOLKEHØGSKULE

7320 Fannrem
Tlf.: 72 47 98 50
Rektor: Torkjell Solem
www.torshus.com

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Ronald Nygård
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Fungerende rektor: Bodil Nystad
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKULE

5700 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Lasse Sandberg
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØGSKOLE OG KURSSENTER FOR DØVE

3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08 26 01
Rektor: Berglind Stefansdottir
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Bjørn Berentsen
www.aasane.fhs.no

B-BLAD

RETURADRESSE:
FOLKEHØGSKOLEFORBUNDET
PB 420 SENTRUM
0103 OSLO

TEKST- OG DIKTSTAFETTEN:

Kiss Gjersvik er internatleiar ved Voss folkehøgskule.
Hun har nylig avsluttet sitt skuleår nummer 35.

Skyer

Når jeg skal beskrive skyene,
er jeg allerede sent ute –
på brøkdelen av et sekund
er de ikke lenger slike, men
sånne.

Deres egenart er
aldri å gjenta en eneste
form, nyanse, positur, kompo-
sisjon.

De tynges ikke av minner om
noe som helst,
svever uanstrengt over faktaens
verden.

For hva skulle vel de vitne om –
straks det skjer noe, spres de for
alle vinder.

Sammenlignet med skyene
virker livet velfundert,
nesten bestandig, bortimot
evig.

Ved siden av skyene
ser til og med steinen ut som en
bror,
en du kan stole på,
mens de, derimot, er fjerne og
flyktige kusiner.

Menneskene får holde på som
best de kan,
til slutt dør de, en etter en, alle
mann,
for dem – skyene – er det
ikke noe veldig
merkelig ved det.

Over hele ditt liv
og mitt som ennå ikke er helt
paraderer de i all sin prakt ,slik
de alltid har paradert.

De er ikke forpliktet til å dø
sammen med oss.
De trenger ikke å bli sett for å
sveve.

WISLAWA SZYMBORSKA,
NOBELPRISVINNER I LITTERATUR
1996

FRÅ DIKTSAMLINGA ØYEBLIKKET 2002

GJENDIKTA AV CHRISTIAN KJELSTRUP

Skyer – elevar – slik er dei, kjem og går, er nære og fjerne, er lyse og mørke,
– svever fritt, men heldigvis med ei line godt festa hjå oss.
Utfordringa mi går til Eli Hårklau på Sunnhordland Fhs.